

Gazdaságtani Szakosztály konferenciája 1974. november 5-én

A fafeldolgozás fejlesztésének időszerű kérdései

Alig egy éve itt, az Akadémia termében a Gazdaságtani Szakosztály szervezésében megtartott kétnapos közgazdasági konferencián, az ágazatunkat irányító elméleti és gyakorlati szakemberek együttesen megfogalmazták a fagazdaság egyetemes ökonómiai feladatait az ágazati gazdaságpolitika alakítása és a vállalati tevékenység szabályozása terén. A rendezvény iránt megnyilvánuló nagy érdeklődés, valamint az elhangzott vélemények alapján felmerült az igény az egyes szakterületek gazdaságtani célkitűzéseinek elmélyültebb és konkrétabb megfogalmazása iránt.

Ilyen indokok alapján teremtetett fórumot most a Gazdaságtani Szakosztály az elsődleges faipar fejlesztése ügyének, amely súlyában, jelentőségében és problémáit tekintve is a legnagyobb ágazatnak tekinthető.

Indoklásra szorul, hogy alapjában gazdálkodási kérdésekkel foglalkozó testületünk miért foglalkozik műszaki, technológiai, szervezési, kereskedelmi kérdésekkel is. A vertikális kapcsolatok kiteljesedése révén a gazdasági döntések mindinkább adott műszaki, technológiai, piaci viszonyokra érvényesek. A vállalati tevékenység közgazdasági szabályozását, valamint helyes vállalati döntéseket csak műszaki, piaci és ökonómiai feltételek bonyolult egymáshatásának ismeretében lehetséges hozni. A fafeldolgozás fejlesztése komplex feladat, ezért kértük fel a minisztérium, a társ szakosztályok vezetőit, a szakterület legjobb ismerőit, hogy egymást kiegészítő előadásaikkal érzékeltessék és felvázolják a fafeldolgozás fejlesztésének lehetséges útjait. A fafeldolgozás korszerűsítése ma a teljes termelési folyamat, valamint a teljes gazdálkodási folyamat együttes fejlesztését feltételezi. Ezért lehetséges, sőt szükséges az ökonómiai és műszaki kérdéseket egymás mellett tárgyalni.

Mind az önálló, mind a vertikális szervezetben működő elsődleges faipar az elmúlt évek során jelentősen fejlődött. Befejeződtek a Mohácsi Farostlemezgyár és Szombathelyi Faforgácsológyár bővítési munkái, felépült a Vásárosnaményi Faforgácsológyár, a Ceglédi Hordógyár, próbaüzemét végzi a Barcsi Panelparkettagyár és sikeresen haladnak a Balatonfelvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság Panelparkettagyárának építési munkái — csak a legfontosabb és legnagyobb szabású munkákat említve. A szűkös anyagi lehetőségek ellenére jelentős erőfeszítéseket tettek az erdőgazdaságok a kezelésükben levő kisebb fafeldolgozó üzemek korszerűsítése érdekében is. A fejlesztési munkák nem csupán nagy horderejű műszaki, technológiai, szervezési — vagyis gazdaságpolitikai — intézkedések sorozata, amelyek az ágazat műszaki színvonalát, egyúttal jövedelmezőségét jelentősen emelik, hanem társadalompolitikaiak is, amelyek hatása szinte felmérhetetlen az ágazat továbbfejlődése szempontjából. A faipar fejlesztése egyúttal a vertikális kapcsolatok kiteljesedését is elősegíti, a közös érdekeltség elősegíti a folyamat kibontakozását.

A fagazdaságok külső vertikális és kooperációs kapcsolatai az utóbbi években ugyancsak sokat fejlődtek, struktúrában és minőségben pedig újszerűek. A kétoldali kereskedelmi tevékenység helyét mindinkább felváltja a kölcsönös érdekek hosszú távú felismerésén alapuló szorosabb kooperáció kialakítása. Az Építésügyi és Városfejlesztési, valamint Könnyűipari Minisztériumokkal minőségileg új kapcsolatok jöttek létre, vagy vannak kialakulóban. Az ÉVM egyes faipari létesítményeinkhez kiemelt anyagi és erkölcsi támogatást nyújtott. A Lignimpex Vállalat expanzív kereskedelempolitikája meggyorsította a fafeldolgozás fejlesztését és új lehetőségeket teremtett az export tevékenység számára. A már kialakult, vagy kialakulóban levő kooperációs kapcsolatok az elsődleges faiparral szemben sokoldalú követelményt támasztanak és magas műszaki színvonalat és technológiai fegyelmet tételeznek fel. Bizonyos konvertibilis kapacitások megteremtése szükséges, amelyek birtokában rugalmasan követhetők a piaci viszonyok. Ez feloldaná az elsődleges faipar statikus jellegét.

Az elsődleges faipar dinamikus fejlesztése révén az egész ágazat, tehát a hagyományos erdészeti szakágak (erdőművelés, fahasználat) fejlesztését is meggyorsítja. Hatása ezért általánosnak mondható. A fejlesztési munka egy része önerőből, saját hatáskörben a vállalatok javuló jövedelmezősége és hitelképessége következtében megvalósítható. Jelentős részéhez azonban továbbra is számottevő központi támogatásra van szükség.

Az ágazat nagyarányú és dinamikus fejlesztése feltételezi a fejlesztési tevékenység közgazdasági megalapozottságát, az összefüggések teljes körének ismeretét. Ezek makroökonómiai szinten az ágazati kapcsolatok módosulása, ár-értékviszonyok, a szükséges dotációk, a jövedelmezőség stb., a mikroökonómia szintjén a korszerű hozam- és költségelszámolási módszerek, utókalkulációs, információs és adatfeldolgozó rendszer stb. A belső vertikális és a külső kooperációs kapcsolatoknak, mint gazdasági folyamatnak jobb feltárása és megismerése a közeljövő legsürgősebb feladatai közé tartozik.

A felvillantott gondolatokból is érzékelhető, hogy a konferencia milyen összetett és felelősségteljes feladat megoldására vállalkozott, amikor a fafeldolgozás fejlesztésének ügyét választotta témájául.

Dr. Papp Mihálynak, a Szakosztály vezetőjének előbbieken közölt bevezetője nyitotta meg az Egyesület Gazdaságtani Szakosztályának konferenciáját a Magyar Tudományos Akadémia zsúfolásig megtelt nagytermében. A téma — a fafeldolgozás fejlesztésének időszzerű kérdése — mozgósította a szakmát. A feldolgozás mellett szép számmal képviseltette magát szakembereivel a fafelhasználás is. A nagy érdeklődésnek a megnyitót követő előadások voltak hivatottak elegendőt tenni. Az egyes előadásokat a következőkben, a lapterjedelemnek és szerkesztési irányelveinknek megfelelő rövidítéssel, de a lényegre törekedve igyekszünk közölni.

Halász Aladár, a MÉM Közgazdasági Főosztály vezetőhelyettese:

A fafeldolgozás fejlesztésének közgazdasági feltételei és várható eredményei

A fejlesztés közgazdasági indokai és volumene

A közelmúltban bekövetkezett *világpiaci nyersanyagválság*, a csereérték-ár-nyaknak a nyersanyagok javára történt alapvető módosulása és a kiéleződött nyersanyag-helyzet világszerte előtérbe helyezte egyrészt a meglevő nyersanyag készletek kihasználását, másrészt a saját nyersanyagbázissal rendelkező feldolgozó ágazatok fejlesztését.

Ebben a helyzetben az erdőgazdálkodás és főleg a *bővítetten újratermelhető nyersanyagforrással rendelkező* faipar fejlesztése világszerte és hazai viszony-

latban is különösen indokoltta vált. A fejlesztés indokoltságát alátámasztja az, hogy az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar a gazdasági fejlődés szempontjából világviszonylatban kiemelkedő három legsúlyosabb probléma: a termelés import hányada, energia-igényessége és az emberi környezetre gyakorolt hatása tekintetében minden más népgazdasági ágánál kedvezőbb helyzetben van:

- *A termelési költségek importhányada* — a fenyőrönk import nélkül, amely a fejlesztés szempontjából nem játszik szerepet — csupán 6%. Így a fejlesztés belföldi háttere még a mezőgazdaságnál is erősebb, mert ott a műtrágya-, növényvédőszer- és takarmányellátás magas importhányada viszonylag kedvezőtlenebb helyzetet teremt.
- *Az energiahordozók felhasználásának aránya* az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar termelési költségeiből mindössze 5%. Ennek is egy részét — mindenekelőtt a fűrésziparban — saját forrásból, a hulladékok hasznosításával biztosítani lehet. Így az energiaigényesség tekintetében a fejlesztés ugyancsak kedvező.
- *A környezetvédelem szempontjából* az elsődleges faipar az ipar átlagánál kevesebb kárt okoz, kisebb a víz- és levegő szennyező hatása, az erdőgazdálkodásnak viszont e tekintetben minden más népgazdasági ággal szemben aktív szerepe van.

Az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar fejlesztésének jelentőségét aláhúzza még az a tény is, hogy a fejlesztés nemcsak a termelés alacsony importhányada, hanem a *termékek export-képessége és gazdaságos exportja* révén közvetlenül, illetve a továbbfeldolgozó iparágak (pl. a bútoripar) belföldi nyersanyagellátásának bővítése, s az import helyettesítése révén közvetve is javítja a népgazdaság devizális helyzetét.

Mindezek alapján a faipar fejlesztése — a IV. ötéves terv ideje alatt erre a célra felhasznált kb. 3,4 milliárd Ft-tal szemben — az V. ötéves tervidőszak folyamán összességében mintegy 5,8 milliárd Ft beruházás megvalósítását tenné szükségessé. Ebből kb.

- 1,3 milliárd Ft-ot a fűrészipar rekonstrukciójára és fejlesztésére,
- 2,0 milliárd Ft-ot a farostlemezgyártás fejlesztésére,
- 1,7 milliárd Ft-ot a faforgácslapgyártás fejlesztésére,
- 0,8 milliárd Ft-ot pedig egyéb faipari fejlesztésekre lenne indokolt felhasználni.

Ennek eredményeként többek között: összesen mintegy 20—25 fűrészüzemben megvalósulhatna a mennyiségi és minőségi követelményeket egyaránt kielégítő teljes rekonstrukció, illetve a korszerű szinttartást célzó fejlesztés; a farostlemeztermelő kapacitás mintegy 100 ezer m³-rel, a forgácslaptermelő kapacitás kb. 200—220 ezer m³-rel, a belföldi gömbfa feldolgozás volumene mintegy 600 ezer m³-rel növekedhetne.

Az V. ötéves terv jóváhagyásának küszöbén rendkívül indokolt e nagy volumenű fejlesztési célkitűzés megvalósításának közgazdasági, vállalatgazdálkodási és műszaki, szervezési feltételeit megvitatni, hogy ennek alapján a kellő felkészülés — lehetőleg egységes szemléletben — biztosítható legyen. A konferencia ezért rendkívül időszzerű, a kibontakozást és előrehaladást nagy mértékben elősegítheti.

A fejlesztés általános népgazdasági követelményei

A fejlesztés feltételeit és lehetőségeit mindenkor elsősorban a népgazdaság teherbíró-képessége, a termelési tényezők helyzete határozza meg. Az V. ötéves tervidőszakban ezen a téren elsődleges szerepet játszik:

- a demográfiai helyzet,
- a tercier ágazatok fejlesztésében bekövetkezett lemaradás, és
- a megváltozott energiahelyzet.

A *demográfiai helyzet* az egész népgazdaság fejlődését alapvetően befolyásolja. Az elmúlt 20—25 év alatt a nemzeti jövedelem növekedésének több mint 10⁰/₀-a létszámtöbbletből származott. Az V. ötéves tervidőszak folyamán azonban a foglalkoztatható népesség növekedése a korábbiakhoz képest erősen csökken, a társadalmi munkaidőalap 1980-ban sem lesz több, mint 1970-ben. Ezért a gazdasági fejlődést teljes egészében a termelékenység növelésére kell alapozni.

A *tercier ágazatok* (egészségügy, oktatás, közlekedés, lakásépítés stb.) fejlesztésében történelmi lemaradást kell behozni. Ez mind a munkaerő, mind az eszközök elosztása terén a tercier ágazatok részarányának növelését teszi szükségessé.

Az *új energiahelyzet* a korábban gazdaságtalannak vélt hazai energia-források kihasználását is lehetővé és indokolttá teszi. Ez viszont az energiatermelő ágazatok preferálását követeli, ugyancsak mind a munkaerő, mind az eszközök elosztása terén.

A népgazdaság fejlődését befolyásoló e három alapvető tényező meghatározza az egyéb népgazdasági ágak, elsősorban a feldolgozó ágazatok, köztük a faipar fejlesztési lehetőségeit és a fejlesztéssel szemben támasztandó általános követelményeket.

- Az energiatermelő és a tercier ágazatok a népgazdaság fejlesztési forrásainak jelentős részét és a foglalkoztatható létszámtöbbletet lekötik, sőt a munkaerő egy részének a termelő ágazatokból történő átirányítását is szükségessé teszik. Ezért minden más ágazatban a foglalkoztatható létszám csökkenésével és a fejlesztési források minimális növekedésével, esetenként csökkenésével kell számolni.
- Ez a feldolgozó ágazatok fejlesztésével szemben minden eddiginél nagyobb követelményeket támaszt a hatékonyság növelése terén: A fejlesztést a termelési tényezők hatékonyabb felhasználásával, a jövedelmezőség növelésével kell megvalósítani. Nagy városokban (Budapest, Szeged stb.), ahol a tercier ágazatok fejlődése különösen gyors ütemű lesz, a feldolgozó ágazatokban a foglalkoztatható létszám folyamatos csökkenésével kell számolni, ezért ott elsődleges követelmény az élönmunkának technikával történő hatékony felváltása.

Ennek megfelelően a faiparban is csak olyan fejlesztésre kerülhet sor, melynek élönmunka szükségletét teljes egészében a termelékenység növekedése fedezi, sőt a létszám csökkenését teszi lehetővé, s amely az ágazat eszközhatékonyágát és vállalati jövedelmezőségét, ezáltal az állami költségvetés egyensúlyát is tartósan javítja.

E követelmény kielégítésének számos műszaki, szervezési, vállalatgazdálkodási és közgazdasági feltétele és eszköze van. A konferencia programja — örvendetes módon — ezek mindegyikével foglalkozik.

A fejlesztés fontosabb vállalati feltételei

A közgazdasági feltételeket célszerű két csoportban: vállalati és egyéb külső feltételekre bontva tárgyalni.

Az általános szakmai felfogás szerint a fejlesztés egyetlen közgazdasági feltétele a fejlesztés pénzügyi fedezetének — lehetőleg állami forrásból történő — biztosítása. Egy adott beruházás gazdaságosságát azonban elsősorban

- a fejlesztési költség,
- az üzemnagyság és

- korszerűség, valamint
- a termelési költségek és
- a termelés szerkezete határozza meg.

Ezek mindegyike vállalati hatáskörbe tartozik, vállalati döntést igényel. Kétségtelenül ezek a hatékonyság növelésének, a fejlesztés megvalósításának elsődleges közgazdasági feltételei. Helytelen lenne, ha ezekkel nem foglalkoznánk, és a téma tárgyalását csak a külső tényezőkre korlátoznánk. Ez azt a látszatot keltené, hogy a problémák megoldását teljesen kívülről várjuk, s nem használjuk ki a saját hatáskörben rendelkezésre álló lehetőségeket. Indokolt ezért a fejlesztés külső közgazdasági feltételeinek tárgyalása előtt az általános hatékonysági követelmény érvényesítésének fontosabb vállalati eszközeit és feltételeit is röviden áttekinteni, mindenekelőtt

- a takarékosági követelmény és
- a realitás szempontjából.

A takarékosági követelménnyel kapcsolatban a fejlesztési költség, az üzemenagyság és korszerűség kérdésével, a realitás tekintetében pedig az anyagköltség és a termelési szerkezet tervezésével összefüggő problémákat célszerű röviden áttekinteni.

A *fejlesztési költség* — az eszközök aktiválása révén — értékcsökkenési leírás és eszközlekötési járulék formájában közvetlenül befolyásolja a fejlesztés és a termelés gazdaságosságát. Ezért a hatékonysági követelmény érvényesítésének egyik legfontosabb eszköze a fejlesztési költség csökkentése.

Ennek érdekében mindenekelőtt *takarékos megoldásokat* kell alkalmazni. Nem szabad megengedni, hogy a tervezők — a régi értelemben vett — életművek alkotására törekedjenek. Ezen a téren a tervezők akkor alkotnak életműveket, ha célszerű, műszakilag igényes, de gazdaságos létesítményeket terveznek.

A takarékos megoldások alkalmazása nem jelentheti a *tervezés komplexitásának* feladását. A fejlesztési költségnek a technológia megcsökkentésével elért látszólagos csökkentése — az emiatt szükségessé vált pótlólagos beruházás révén — tönkretelheti a fejlesztés gazdaságosságát. A *felesleges túlméretezés* meghiúsíthatja a fejlesztést, a *komplexitás megsértése* pedig utólag idéz elő — esetleg áthidalhatatlan — pénzügyi problémákat.

Az *üzemenagyság* tekintetében a kapacitás növelésére kell törekedni. Ez mindenekelőtt a fejlesztésnek a termelő szektorok (tsz, állami gazdaság, erdőgazdaság) kooperációjára alapozott, gyakorlatilag szektortól független, széles körű területi kooperációban történő megvalósítását, az adott gravitációs körzet összes feldolgozható faanyagának koncentrált feldolgozását, valamint a nagyobb kapacitását, modern új üzemek vonzási körzetében levő, elavult kisüzemek megszüntetését követeli.

A termelékenység növelése érdekében alapvető követelmény a *korszerű technika* alkalmazása. A takarékosagot nem a technikában, hanem elsősorban az építésben kell érvényesíteni. Egyszerű épületekben fejlett technikát kell alkalmazni. Ez egyrészt az építési költség-megtakarítás révén csökkenti a fejlesztés költségigényét, s ezáltal, valamint a magasabb termelékenység révén javítja a fejlesztés hatékonyságát, másrészt a gépek gyorsabb ütemű amortizációja révén gyorsítja a beruházás megtérülését.

A korszerű technika hatásának a termelékenység növelésén kívül a nyersanyag szükséglet csökkenésében, a kihatással növekedésében, a termékek minőségének javulásában és a gazdaságosabb termékszerkezetben is kifejezésre kell jutnia. A fejlesztés megvalósításának alapvető feltétele, hogy ezek mindegyikét számszerűen megtervezzük, s ezzel az eszközkiadásokban — többnyire, a ta-

karékosság ellenére — jelentkező növekedést minél nagyobb mértékben ellentételezzük.

Az ezzel kapcsolatos feladatok kiemelt jelentősége mellett — a tapasztalatok alapján — ez alkalommal a tervezés realitására szeretném felhívni a figyelmet, mindenekelőtt az anyagköltség és a termelési szerkezet tervezésével kapcsolatban.

Az *alapanyagköltség* reális számbavételére különösen a korábban értékesített faanyag feldolgozására épülő vertikális fejlesztésnél kell gondot fordítani. Ilyen esetben ugyanis az alapanyagoknak a reálértéknél alacsonyabb áron (szűkített önköltséggel) történő számbavétele az olyan fejlesztést is jövedelmezőnek tüntetheti fel, amely a fahasználatnál már megtermelt és korábban realizált nyereséget emésztí fel. Így a valóságban a vállalat eredményét nem javítja, hanem rontja. Ezért az anyagköltség tervezésénél — a korszerű technikával elérhető kihozataljavulás számszerűsítésén kívül — számításba kell venni a fejlesztésnek a fahasználat és az egész vállalat értékesítési szerkezetére gyakorolt hatását is.

A *gazdaságos termékszerkezet* tudatos kialakítása, a gazdaságtalan termelés megszüntetése, a korszerű technikával elérhető minőségjavulás a hatékonyság növelésének ugyancsak fontos eszköze. Ezen a téren azonban szintén nagyon ügyelni kell arra, hogy a tervezés ne feltételezésekre, hanem számszerűen megalapozott termékkalkulációkra és hosszabb távra kötött szállítási szerződésekre támaszkodjék. Különösen új termékek (pl. bútorkatrészek) esetében, azok tervezett volumenét és főleg azok árát a tervezett vevőkkel kötött hosszabb távú szerződésekkel és próbatermelések adataira támaszkodó utókalkulációval kell alátámasztani.

Ezek azok a fontosabb követelmények, és egyben feltételek, melyek a faipar fejlesztést *elsődlegesen* befolyásolják. Az egyéb közgazdasági feltételeket csak ezekre lehet építeni. A túlméretezett, megalapozatlan termelési és költség-szerkezetre támaszkodó, csupán látszólag hatékony fejlesztési célkitűzések közgazdasági feltételeit nem lehet megteremteni, egyrészt azért, mert ezt a népgazdaság teherbíróképessége nem teszi lehetővé, másrészt azért, mert a valóságos közgazdasági problémákat a megalapozatlan költség-számítás és termelési szerkezet elleplezi.

A fejlesztés egyéb közgazdasági feltételei

Az előzőekben tárgyalt vállalati feltételeken kívül a fejlesztés legfontosabb közgazdasági feltételei: az árak, hitelek, állami támogatások és, általában azok a közgazdasági eszközök, melyek a *fejlesztés pénzügyi forrásait* szabályozzák.

Az előzők alapján csak olyan fejlesztés pénzügyi forrását lehet megteremteni, amely az életmunka és a befektetett eszközök hatékony felhasználását, a jövedelmezőség javulását eredményezi.

A faipari fejlesztések az életmunka hatékonyságának növelése terén általában megfelelnek a követelményeknek: a korszerű technika alkalmazása a termelékenység kívánt mértékű növekedését lehetővé teszi. Az eszközhatékonyságnak az életmunka termelékenységének növelésével egyidőben történő javítása azonban már sajátos problémákat vet fel, lényegében a hatékonyság mércéjével, a faipari termékek belföldi árszínvonalával és árszerkezetével kapcsolatban.

Az áraknak általában biztosítaniok kell az egyszerű és bővített újratermelés feltételeit, lehetővé kell tenniök, hogy a termelés szintentartásával és bővítésével kapcsolatos beruházásokat hitelből meg lehessen valósítani. A jelenlegi árhatósági és pénzügyi felfogás szerint a faárak ennek a követelménynek

megfelelnek. Ezért a fejlesztések eszközhatékonyására vonatkozó követelmény — a faiparban is — jelenleg a beruházási hitelek megtérülési előírásaiban jut kifejezésre.

Ennek alapján az a fejlesztés minősül hatékornak, amely a beruházással létrehozott új eszköz amortizációjából és nyereségéből — a vállalati jövedelem felhasználására vonatkozó előírások mellett — legalább az előírt idő alatt lehetővé teszi a fejlesztés költségével azonos összegű fejlesztési forrás képzését, vagyis a beruházási hitelnek és kamatainak az előírt idő alatt vállalati forrásból történő visszafizetését. Amennyiben a fejlesztés ennek a követelménynek megfelel, a fejlesztési forrás — a mindenkor hitelezési keretek között — általában biztosítható.

A megtérülési időre és a fejlesztési források képzésére vonatkozó előírások alapján minden konkrét faipari fejlesztésre vonatkozólag ki lehet számítani azt a nyereséghányadot, melyet a beruházás eredményeként az új üzemben el kell érni ahhoz, hogy a fejlesztés az általános hatékonysági követelményeknek megfelelően és a fejlesztés forrásfedezete biztosítható legyen. Ez az erdőgazdaságoknál pl. — a jövedelem-szabályozás jelenlegi előírásai mellett — 8 évi megtérülés esetén 15%-os eszközarányos nyereségnek, és — az eszközigényesség-től függően — 7,5%, illetve 15% árbevétel-arányos nyereségnek felel meg.

A tapasztalat szerint ezt a követelményt népgazdasági viszonylatban csak azok a beruházások tudják kielégíteni, melyek jórészt gépbeszerezéssel, minimális építéssel és így viszonylag kis beruházással a termelés volumenének számottevő bővítését teszik lehetővé. Új telephelyen létesülő, nagy építési hányaddal terhelt beruházások ennek a követelménynek már általában nem tudnak megfelelni.

Az előzetes számítások szerint az V. ötéves tervben előírányzott faipari beruházások — kevés kivételtől eltekintve — az általános követelményt általában szintén nem, illetve csak bizonyos feltételek (pl. a termelésnek export-áron történő értékesítése) esetén tudják kielégíteni.

Ez — az esetek többségében — *jórészt szubjektív okokra*, többek között pl. a fejlesztési költség túlméretezésére vezethető vissza. Emellett azonban a problémának objektív oka is van, s ez faárrendszerünkkel függ össze, s *arra az előzőekben már tárgyalt téves felfogásra vezethető vissza, mely szerint a jelenlegi árak a faipari fejlesztés önfinanszírozó képességét biztosítják.*

A faipari termékek belföldi árai közismerten a termelés 1966—67. évi költség-szerkezetére épültek, az állóeszközök akkori értékének megfelelő eszköz-költség fedezetét, és — elvileg — az eszközöknek az akkori értékkel történő újratermeléséhez szükséges feltételeket biztosították. Azóta az állóeszközök ára és a termékek ára eltávolodott egymástól. Az állóeszközök ára folyamatosan a nyilvántartott érték többszörösére emelkedett, a belföldi fatermék árakat viszont csak egy alkalommal, 1973-ban rendezték, az eszköz-költségek növekedését azonban ennek során sem vették figyelembe, az árak nyereségtartalmát a költség-szerkezet változásának megfelelően nem módosították. Ezért a jelenlegi belföldi faárak az általános hatékonysági követelmények megfelelő faipari fejlesztés forrás-fedezetét, önfinanszírozó képességét nem biztosítják.

Nézetem szerint ez egész faiparunk V. ötéves tervi fejlesztésének egyik legsúlyosabb problémája. Ennek részletes számításokkal alátámasztott egyértelmű igazolása és megoldása a fejlesztés egyik legfontosabb közgazdasági feltétele.

A probléma különösen súlyos a fűrészüzemi rekonstrukciók esetében. A fűrészipari termékek árai ugyanis az 50-es években épült kezdetleges fagyártmányüzemek és a faipari vállalatok még régebben létesült fűrészüzemeinek érték- és költség-viszonyaira épültek. Emiatt az elavult régi eszközöknek a termék-

árakban kalkulált újratermelési költségfedezete és a rekonstrukció jelenlegi fejlesztési költségigénye között különösen nagy eltérés mutatkozik. A farostlemezés forgácsoló-gyártásban — különösen az 1973. évi világpiaci robbanás óta, a bekövetkezett nagymértékű gép áremelkedés következtében — a jelenlegi belföldi árak az V. ötéves tervben előirányzott fejlesztés önfinanszírozásához szükséges feltételeket szintén nem biztosítják.

A probléma tulajdonképpen árendszerünknek abból a hibás feltevéséből ered, hogy a termelőeszközök árával arányosan emelkedik azok technikai színvonala, s így az megteremti a feltételeket ahhoz, hogy a termelés jövedelmezősége — az eszközkiadások emelkedése ellenére — változatlan árak mellett ne romoljék, hanem javuljon. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy e feltevés téves volt. A termelőeszközök ára gyorsabb ütemben emelkedik, mint azok technikai színvonala. Ezért a termelékenység emelkedése és a termékek minőségének javulása, a hazai bér- és árszínvonal mellett elérhető eredménytöbblet az eszközkiadások növekedését általában nem tudja ellensúlyozni. A probléma megoldására három variáns képzelhető el:

- a faárak önfinanszírozó képességének megteremtése,
- változatlan árszínvonal mellett az indokolt fejlesztések állami támogatása,
- a faárak bizonyos mértékű módosítása és ezt kiegészítő állami támogatás révén.

Az árak önfinanszírozó képességének megteremtése — a költségstruktúra változásának megfelelő — új ármodell felépítését teszi szükségessé. Ennek során figyelembe kell venni

- egyrészt az eszközkiadásoknak a fejlesztéssel összefüggő növekedését,
- másrészt a termelékenység növekedése és a kihozatal javulása miatt a bér- és anyagkiadásokban bekövetkező csökkenést,
- végül a termelés minőségi összetételének javulását is.

E megoldás mellett szól az, hogy a fejlesztés gyakorlatilag az elsődleges faipar mindhárom fő ágazatát, a fűrészipart, a farostlemezés- és a forgácsológyártást is teljes egészében átfogja, nemcsak egyes üzemekre terjed ki. Ezért olyan követelményt, hogy a fejlesztés fedezetét a fejlesztéssel nem érintett üzemek termeljék ki, nem lehet érvényesíteni.

Az átfogó rendezést indokolja a világpiaci áráktól elszakadt belföldi árszínvonal miatt kialakult, torz értékitélet helyesbítése és — a belföldi árakat átlagosan 50%-kal meghaladó export-árak miatt — főleg a bútóripár ellátásában jelentkező feszültségek enyhítése is. Fel kell számolni a termelők és felhasználók között — az indokolatlanul alacsony belföldi árak miatt — kialakult azt az *ellentmondásos helyzetet*, amely a felhasználók burkolt támogatásában, és egyrészt pl. a bútóripár viszonylag magas (12%) , ugyanakkor az elsődleges faipar alacsony (6%) belföldi jövedelmezőségében, másrészt a faipari export kedvező (20—45 Ft/\$) és a bútó-export kedvezőtlen (52 Ft/\$) deviza-kitermelésében jut kifejezésre. Az ebből eredő torz értékitélet a faipar fejlesztését indokolatlanul kedvezőtlennek tünteti fel, ezáltal fékezi a gazdaságos exportlehetőségek kihasználását, ugyanakkor a gazdaságtalan export bővítését elősegítheti.

A belföldi áraknak az export-árakkal történő összehasonlítása alapján a fejlesztési feltételekkel kapcsolatban még két témára kell felhívni a figyelmet:

- *Egyrészt*: az export-árak meghatározzák a belföldi árak emelésének felső határát. Ebből következőleg az olyan faipari fejlesztés, amely a piacképes termékek export-áron történő értékelése esetén sem felel meg az általános hatékonysági követelménynek, az a hazaitól lényegesen eltérő tőkés értékelés.

viszonyok mellett sem hatékony, ezért annak megvalósítására nem kerülhet sor.

- *Másrészt:* a belföldi és az export-árak közötti eltérés módot ad arra, hogy a belföldi árak rendezését csak a belföldön keresett hiánycikkekre (tölgy, bükk stb.) korlátozzuk, s ezekben az export-orientációt megszüntessük, a belföldön nem keresett termékeknél viszont az export-érdekeltséget fenntartjuk, s ezzel teremtsük meg az általános követelményeknek megfelelő fejlesztés feltételeit.

Az árak önfinanszírozó képességének helyreállítását az életszínvonal-politikai követelmények esetleg gátolhatják. A rendezést azonban elvileg a fogyasztói árpolitika sérelme nélkül, csupán a termelői árak rendezésével, a fogyasztói szférában pedig árkiegészítésekkel is meg lehetne valósítani.

Az önfinanszírozó képesség megteremtése nélkül a fejlesztés feltételeit általában csak a *beruházások állami támogatása* biztosíthatja. A KGST áraknak a világpiaci árakkal összehangolt, az V. ötéves terv ideje alatt egyébként is esedékes rendezése miatt feltehetően *kombinált megoldásra* kerül majd sor: a fejlesztések pénzügyi forrásait részben az árak rendezésével, részben állami támogatással kell majd megteremteni.

Világosan kell azonban látni, hogy a támogatás révén legfeljebb az áraknak az önfinanszírozó-képesség határáig történő kiegészítésére lehet számítani. Ezért a rendezés kiindulási alapja mindenképpen a jelenlegi árak és az önfinanszírozó-képesség közötti eltérés számszerű igazolása. A beruházások állami támogatását ugyanúgy mint az árak önfinanszírozó képességének megteremtését csak ennek alapján lehet elérni.

Az igazolt problémának árrendezés vagy állami támogatás formájában történő rendezése a vezető szervek elhatározásától függ. A megoldás módja a fejlesztés szempontjából — elvileg — közömbös. A támogatási keret központi jóváhagyásával kapcsolatos, évenként visszatérő problémák azonban a több évre áthúzódó beruházások megvalósítását akadályozhatják, vagy megnehezíthetik. Ezért az állami támogatással összefüggő rendezést csak másodlagos megoldásnak célszerű tekinteni.

Befejezésül, és az elmondottak összefoglalásaként hangsúlyozni kell, hogy — bár a közelmúltban kialakult világpiaci helyzet a faipar gyorsabb ütemű fejlesztését egyértelműen alátámasztja — az indokolt mértékű fejlesztéshez szükséges források egyelőre megközelítőleg sincsenek biztosítva. Jelenleg az ezzel kapcsolatos problémák feltárásának szakaszában vagyunk. A problémák — akár az árak önfinanszírozó képességének megteremtésével, akár állami támogatással, akár kombinált preferenciák biztosításával történő rendezése során még számtalan problémával kell megküzdeni. A megoldás érdekében mindenesetre az egész szakmai közvélemény egységes fellépése és — főleg a meglévő programok felülvizsgálata alapján — átfogó, részletes, a takarékosági követelményeknek megfelelő, reális fejlesztési programok kidolgozása szükséges.

Egyesületünk Gazdaságtani Szakosztályának a problémák feltárására irányuló, e helyes kezdeményezése, és az Egyesület szakmai közvéleményt formáló tevékenysége remélhetőleg megteremti majd azt a bázist, melyen közös összefogással biztosítani tudjuk faiparunk fejlesztésének közgazdasági és társadalmi feltételeit.

Dr. Kecsmár Ferenc, a MÉM Vállalatfelügyeleti Főosztályának főosztályvezető-helyettese: „*Az elsődleges faipar jövedelmezőségének növelése a gazdálkodás színvonalának emelése révén*” című előadásában bevezetésként adatokkal alátámasztva állapította meg, hogy amíg a vállalatok létszám vonatkozásában többnyire hatéko-

nyan gazdálkodnak, addig a termelő alapokkal — különösen az állóalapokkal — történő gazdálkodás gyakran nem kielégítő.

Ezután rátért a jövedelmezőség növelési lehetőségeinek részletezésére:

Az állami vállalatoknak — így az elsődleges faipar vállalatainak is — alapvető feladata, hogy az alapításkor megállapított tevékenységi kör keretében hozzájáruljon a társadalmi szükségletek kielégítéséhez. Az új gazdasági mechanizmus keretei között — az előbbieken túlmenően — egyik legfontosabb célkitűzés a minél nagyobb nyereségtömeg realizálása, a vállalat jövedelmezőségének növelése.

Amennyiben az adott vállalat — iparág — az adott viszonyok között úgy gazdálkodik, hogy jövedelmezősége emelkedik, nyeresége az elvárható optimumot közelíti, úgy jól gazdálkodó vállalatról — iparágról — van szó, ellenkező esetben a gazdálkodás színvonala nem kielégítő.

A nyereség és a jövedelmezőség növelhető az árbevétel emelése és a költségek csökkentése révén, illetve ezek együttes hatása következtében. Az értékesítési eredmény alakulására alapvetően a következő tényezők hatnak:

- árváltozás,
- termelési volumenváltozás,
- összetételváltozás,
- önköltségváltozás.

Az árváltozás pozitívan természetszerűen akkor hat az értékesítési eredményre, ha az árbevétel emelkedést jelent. Itt a belföldi értékesítési árakkal nem szándékozom foglalkozni részint azért, mert a termékek nagy része fix áras, részint azért, mert még a látszatát is szeretném elkerülni, hogy indokolatlan áremelésre serkentsek. Az exportált termékek áraihoz azonban van hozzáfűznivaló. Népgazdasági és egyben vállalati érdek, hogy az exportált termékeket minél magasabb áron adjuk el. Ezen a téren a múltban több helytelen megnyilvánulás volt tapasztalható. Egyes vállalatok rosszul fogták fel a verseny fogalmát és aláérték a másik vállalat által közölt limitárnak. Az elsődleges faipari vállalatok tervszerűbb és összehangoltabb árpolitikájára van szükség. Ezen a téren véleményem szerint az eddiginél nagyobb szerepet és lehetőséget kell biztosítani, illetőleg vállalni az Erdő- és Fagazdasági Egyesülésnek.

A termelési volumenváltozást (volumennövekedést) elsősorban nem eszköz- és létszámnöveléssel célszerű elérni. Lehetséges eszköznövekedéssel is a volumen növekedés, ez esetben azonban a volumennövekedés mértéke és az ebből adódó eredménytöbblet meg kell haladja a növekedés érdekében hozott ráfordításokat. Többnyire kínáló és a gyakorlatban bevált módszer a volumennövekedésre a termelő kapacitások jobb kihasználása. A kapacitáskihasználás növelésére van egy igen hatékony eszköz: a szervezés.

Az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok fagyártmányüzemei, kisüzemei vonatkozásában munkaszervezésről van szó. Nagyon leegyszerűsítve: a termelő gép és az ezen dolgozó ember kapcsolatának okszerű megszervezéséről. Ez a feladat elvégzés nem igényel különösebb ráfordítást és többé-kevésbé a szükséges szakemberek is rendelkezésre állnak.

A fűrész- és lemezipar vonatkozásában a probléma összetettebb. A termelő folyamat szervezettségi szintje az előbbiekhöz képest többnyire viszonylag magas. A faforgácsot és farostot (esetenként a furnért) gyártó egységeknél folyamatos gyártási rendszer van, ezen vállalatoknál szervezési feladatként előtérbe kell állítani a kiszolgáló — karbantartó — szolgáltató tevékenységekre vonatkozó üzemszervezést. Az említett szervezési feladatok nagy része külső anyagi és személyi erőforrás nélkül is megoldható.

Az összetételváltozás révén a vállalatok rövid idő alatt igen komoly eredményeket érhetnek el.

Az a kíváncsi, hogy az alapanyag függvényében — figyelembe véve az igényeket — lehetőleg a legnagyobb nyereséget biztosító termék gyártása történjék meg. Ezzel összefüggésben nem lehet helytálló ellenvetésként elfogadni a társadalmi elvárásokra való hivatkozást, mert ezek teljesítése ugyan kötelező, de ez még lehetővé teszi, sőt hangsúlyt ad az említett vállalati magatartás minél tudatosabb formálására.

A helyes irányú összetételváltozásnak — többek között — van egy alapvető feltétele. Nevezetesen az, hogy a vállalatnak ismernie kell az általa gyártott termékek tényleges költségét. Ez talán túlságosan is természetesnek tűnik. Megállapítható azonban, hogy különösen az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok fafeldolgozása esetében ez nem is olyan egyszerű és magától értetődő követelmény.

Ezen túlmenően a vállalatnak folyamatosan figyelemmel kell kísérnie a piaci helyzet alakulását. Az életszínvonal állandó emelkedése révén állandóan nő a fogyasztók és ezen keresztül a továbbfelhasználók igénye a magasabb minőségű termékek iránt. Azoknál a termékfajtáknál, ahol több minőségi kategória van, elsődrendű érdeke a vállalatoknak, hogy az átlagminőség a magasabb minőségi kategória irányában mozduljon el.

Nyilvánvaló, hogy az alapanyag minősége alapvetően befolyásolja a termékminőséget, de a technológiai hibákból adódó minőségromlás is igen számottevő. Ez utóbbi kiküszöbölésével, csökkentésével a vállalat — a magasabb minőségű termékért kapott magasabb ár révén — jelentős eredményhez juthat. Minden alapanyaghoz optimálisan megválasztható termék tartozik. Vagy fordítva: minden terméknek megfelelő alapanyagvonzalma van.

Eddigi tapasztalatok szerint igen gyakran előfordul, hogy igen jó minőségű alapanyagot alacsonyabbrendű, kevésbé gazdaságos termékek gyártására használnak fel, de ennek a fordítottja is előfordul, amikor magas minőségi igényű terméket gyenge minőségű alapanyagból termelnek. Mindkét esetben a fajlagos anyagköltség emelkedése révén a jövedelmezőség kedvezőtlenül alakul. Az összefüggések nyilvánvalóak.

Az önköltségcsökkentés révén elérhető eredményjavulással kapcsolatban az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok fafeldolgozásában főként az alapanyag-költség csökkentését tartom előtérbe helyezendőnek (kihozatal emelése, szorosabb utalványozási rendszer) fűrészlémezipari vonatkozásban — ahol az alapanyagnormatívák kidolgozottabbak — az előbbieken kívül az egyéb anyagok és főleg az energiaköltségek csökkentésével lehet az önköltséget csökkenteni.

Külön fel kell hívni a figyelmet az improduktív költségek csökkentésére, amelyben különösen a gazdasági vezetők megfelelő intézkedései hozhatnak kedvező változást.

Dr. Speer Norbert, az ERDÉRT Vállalat vezérigazgatója „A kereskedelmi tevékenység fejlesztése, mint a fafeldolgozás fejlesztésének egyik eszköze” című tanulmányában visszajáról igyekezett megfogni a kérdést és saját vállalatának példáján keresztül — amelyben a kereskedelmi tevékenység fejlesztette ki a feldolgozást — mutatott rá arra, hogy a két tevékenység miként ösztönzi egymást:

Kereskedelemfejlesztési intézkedéseinket összehangoltan a LIGNIMPEX és ARTEX külkereskedelmi vállalatokkal, a hazai erdő- és fagazdasági vállalatokkal, az állami gazdaságokkal és tsz-ekkel több fázisban hajtottuk végre.

Az első fázisban tevékenységünk a vásárolt faáruk megvételére és elosztás útján történő értékesítésére szorítkozott. Ennek a kezdetleges kereskedelmi tevékenységnek továbbfejlesztési szakasza már az volt, amikor késztermékek he-

lyett kisebb mértékben olyan alapanyagokat importáltunk, amelyek lehetőséget adtak kezdetleges faipari tevékenység végzéséhez, többek között faragottfa-termelés megindításához. További lépcsőfok az volt, amikor áttértünk rakonca-fából, illetőleg hulladékból ládaelemek előállítására. Ezt megelőzően a ládagyártás alapanyaga szinte kizárólag normál fenyőfűrészáru volt és ezt a továbbfejlesztési szakaszt a termelésben igen fontos periódusnak kell minősítenünk, mert nagymértékű importanyag-megtakarításhoz vezetett. E koncepció alapján megindult nagymértékű manipulációs tevékenység, melynek első nagy állomása a mátészalkai üzem létesítése volt.

Az üzem megvalósítása nemcsak a kereskedelem továbbfejlesztésében jelentett döntő lépést, hanem a műszaki fejlesztésben is új állomást jelentett. A Szovjetunióból oda érkezett hosszolatlan gömbfa feldolgozása már nemcsak elsődleges erdőgazdasági termékévé történt, hanem egyre intenzívebben és nagyobb mértékben fűrészáru, zárléc, ládaelem termelése is megkezdődött. Ez a folyamat már nem történhetett egyszerű faipari gépekkel és ezért olyan beruházásokat kellett eszközölni, amelyek a műszaki színvonalat jelentős mértékben emelték.

Megjelentek a vállalatnál a Pini-Kay gatterek, a különböző hasító szalagfűrészek, anyagmozgató gépek, a hatalmas portáldaruk, szállító transzportőrök és kérgezőgépek.

A további periódusban következett a tuzséri telep megvalósítása 1957-ben. Már 1961-ben az átrakási munkákat meg kellett kezdeni, 1962-ben megindult a fenyőfűrészáru osztályozása és 1963-ban már teljes mértékben folyt a manipulációs tevékenység, a faragott fa, valamint a ládaelem termelése. A fűrészüzemi termelés ma már két csarnokban történik a legkorszerűbb gépekkel, és a harmadik fűrészüzem telepítése most van folyamatban.

A fejlődésnek ebben a szakaszában a Szovjetunióval történt szerződések állandó mennyiségi növekedése miatt kooperációba léptünk a fagazdasági vállalatokkal a Nyírségben, Borsodban és a Nagykunságban. A fejlődésnek ez a periódusa jelentős mértékben hozzájárult ezen vállalatok műszaki színvonalának fejlesztéséhez, új, modern gépek alkalmazásával, üzemek építésével.

A Budapesti Fűrész- és Hordóipari Vállalat fűrészipari tevékenységének ma is a szovjet fenyőgömbfa a bázisa. A kereskedelmi tevékenységnek ez a fejlődése kihatott több dunántúli üzem fejlődésére is.

A további törekvések a még magasabb műszaki felkészültségű termékek előállítására, kereskedelmi forgalmára irányultak. Ennek a periódusnak fontos állomása egy új találmány, a ma már közismert REFA, a vagon- és autóbuszgyártás egyik fontos alkotóeleme. E termék gyártásával kapcsolatban került sor kooperációra a Biharkeresztesi Fa-, Fém- és Építőipari KTSZ-szel.

A kooperáció másik típusa annak felismerése következtében jelentkezett, hogy át kell térnünk a késztermékek gyártását elősegítő méretszabási tevékenységre, bútoripari alkatrészek üzemszerű előállítására. A méretszabás ma már a fagazdaságok egyik igen fontos tevékenysége, és a magyar ipar szinte minden területét érinti.

A piaci jelenségek állandó figyelemmel kísérése tette szükségessé a külföldi partnerekkel való egyszerű kooperációk megvalósítását is. Ezek között a legjelentősebb a rakodólappgyártás és értékesítésen alapuló kooperáció egy nyugat-német céggel, melynek eredményei ma már igen jelentősek. Lombos fűrészáru felhasználását teszi lehetővé és a műszaki színvonal újabb, további növelését hozta magával, mert erre a célra is új gépet kellett kooperációban beszerezni.

A nemzetközi kooperációk megvalósításához szükséges volt a külkereskedelmi vállalatokkal való hatékony együttműködés. Ez minden esetben meg hozta a kívánt eredményeket.

A fejlődés további szakaszát jelentette annak felismerése, hogy a forgácslap, mint új helyettesítő termék jelentőségében egyre inkább nagyobb teret fog hódítani és emiatt termelését fokozni kell. Ez a felismerés parancsolóan tette szükségessé egy új faforgácslapgyár beruházásának tervét. Megvalósítása Vásárosnaményban remélhetőleg hamarosan be fog következni. Egy finn cég kapja meg a versenytárgyalások eredményeképpen a gyár gépi berendezéseinek szállítását.

Új fejlett faipari bázisok létesültek a szabolcsi és nyírségi térségben a szovjet fenyőgömbfa feldolgozására, továbbá különböző lombos fagyártmányok termelésére, elsődlegesen export célzattal a dunántúli térségben és a Hajdú megyei területen az ERDÉRT Vállalat saját dinamikus fejlesztésén túl.

Ezekkel a kooperációkkal került kereskedelmi forgalomba az akác parketta és bútortéc, továbbá a papírgyártás szempontjából is nagyon fontos cser papírfafa, mint alapanyag. A marketing-tevékenység kibővülése kapcsán irányítottuk a figyelmet a különböző szerkezetű faház-elemek gyártására és széles körű elterjesztésére a hazai és exportpiacon egyaránt. A vállalat faháztermékei közismertek szerte az országban és egyes nyugati tőkés államokban is.

A kereskedelmi tevékenység ilyen ipari jellegű fejlesztése robbanásszerűen hatott a műszaki fejlesztésre. Csak modern, nagy teljesítményű fűrészipari gépekkel, rakodógépekkel, darukkal, szállítoszalagokkal lehetett a feladatot elvégezni és a termelékenységet a szükséges színvonalon tartani.

A koncentráltan kiépített ipari bázis Szabolcs megyében, mint a faanyagforrás legkedvezőbb fogadó területe, lehetőséget teremtett a gömbfa-feldolgozás és fenyőfűrészáru-termelés maradvékfa mellett a hulladékok koncentrációjára is, majd ennek következtében a hulladékfeldolgozás régen vajúdo problémájának részbeni megoldására. Megfelelő súllyal kell ma már értékelni azt a tényt, hogy ez a hulladék faanyag már alapanyagbázisként jelentkezik apríték formájában, ha kis mennyiségben is a cellulóz és agglomerált laptermékeket gyártó iparnál és ezt azért kell hangsúlyozottan kiemelni, mert a rostfa-források nemcsak hazánk viszonylatában rendkívüli mértékben korlátozottak, hanem rohamosan szűkülnek az egész európai körzetben is.

A feladatot csak úgy lehetett megoldani, hogy a vállalat részt vett a különböző árubemutató vásárokon, termékeit kiállította, bemutatta, a közönség figyelmét, érdeklődését megfelelő propagandával felkeltette.

Helyes az a törekvés, amely a termelő szektor és a fogyasztó közvetlen kapcsolatait igyekszik kibővíteni és megvalósítani, de emellett nem nélkülözhető a kereskedelem ösztönzése és informáltsága alapján a termelőszektor befolyásolása, műszaki színvonalának továbbfejlesztése. De a technikai fejlesztés a kereskedelem impulzusa alapján csak az anyagi eszközök megfelelő koncentrációjával és az érdekek kölcsönösségének biztosításával, kooperációban való-sítható meg.

A kereskedelmi tevékenység rendkívül fontos feladata a tömegméretű termelés korszakában az értékesítés gondjától feloldani és megszabadítani a termelő szektort, hogy figyelmét állandóan a termelés műszaki színvonalának növelésére és a termékek minőségi mutatóinak javítására, a választék-összetétel növelésére fordíthassa és elősegítse a ma még nem célszerűen hasznosított fa-vagyon magasabb értékű termék-ké való feldolgozását.

Dessewffy Imre, a MÉM Faiparfejlesztési Osztályának osztályvezetőhelyettese „Az elsődleges faipar rekonstrukciójának műszaki, technikai, technológiai és munkaszervezési problémáiról” című előadásában mondanivalóját az elsődleges fafeldolgozás köréből a fűrészipari feldolgozás területére összpontosította:

A fejlesztés célja a termelés hatékonyságának emelése, ez a következő módokon valósulhat meg:

- a termelőberendezések korszerűsítése, a termelés minőségi színvonalának emelése (korszerű alapgépek, az anyagmozgatás gépesítése, pontos, anyagtakarékos feldolgozás, illetve megmunkálás);

- a termékkibocsátás készletképzési fokának emelése;

- a szakmai tevékenység, a hozzáértés fokának emelése.

A fűrészipar termelési hatékonyságának emelése érdekében a három területen jelentkező legfontosabbnak ítélt problémák ismertetésével, azok megoldása érdekében tett, illetve javasolt módokkal foglalkozom azzal a céllal, hogy egyetértés esetén erősítsük a megoldásban a cselekvés egységét, eltérő vélemények esetén pedig ez a társadalmi egyesületi fórum is hozzásegítsen az álláspontok őszinte kifejtéséhez és közelebb kerüléséhez.

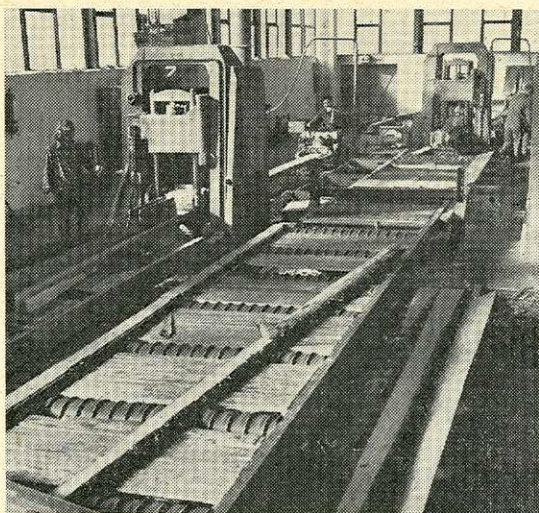
A termelőberendezések korszerűsítése, a termelés minőségi színvonalának emelése

A fűrészipari feldolgozásban viszonylag egyszerű *géprendszer* kialakítása szükséges. Tapasztalható, hogy a szakmai vélemény a fűrészüzemek fejlesztésének *technológiai* és *gépmegválasztási* kérdéseiben sok vonatkozásban egységessé vált, ennek ellenére néhány kérdésben még ma sem teljes a nézetazonosság.

Az egyik központi fontosságú kérdés magának az alapgépnek a megválasztása. A vita sajnos legtöbbször itt is alapvetően abból adódik, hogy a *keretfűrész*, *rönkvágó szalagfűrész* előnyeit és hátrányait a rendelkezésre álló *alpanyagtól elvonatkoztatva vitatják*, s vonják le a következtetéseket. Azt hiszem, így feltéve a kérdést, önmagában mindenki a *szalagfűrész*es feldolgozási módot

1. ábra. DTPB keretfűrészek a Fűrész- és Hordóipari Vállalat szolnoki üzemében

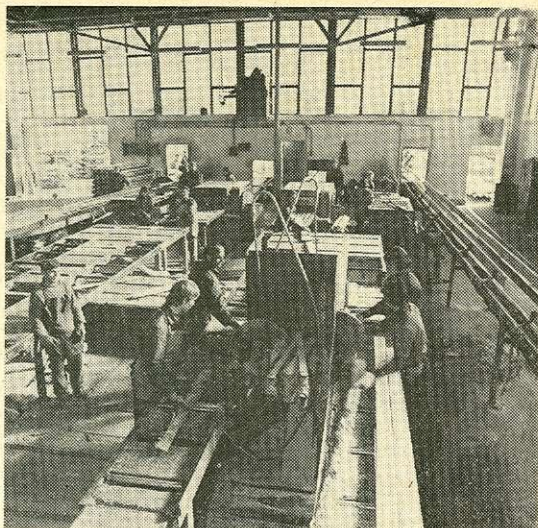
2. ábra. Belső anyagmozgás a szolnoki üzemben

tartja hatékonyabbnak egy olyan ipari feldolgozási ágazatban, ahol a termelés gazdaságosságát elsősorban a rendelkezésre álló alapanyag minél jobb hasznosítása tudja biztosítani. Ez a szemlélet vezetett az elmúlt időszakban számos — 10—12 — korszerű, nagyértékű rönkvágó szalagfűrész beszerzésére. A már üzembevetett gépek termelési tapasztalatai viszont azt mutatják, hogy még a legjobb munkaszervezés mellett is messze elmarad a felvágási teljesítmény a keretfűrészétől.

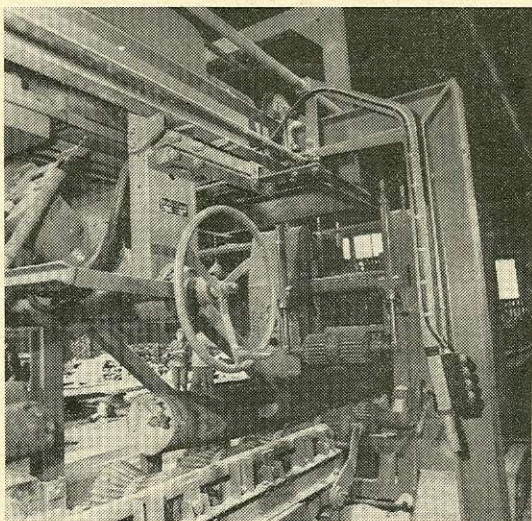
Ugyanakkor a feldolgozott alapanyag zömének körülbelül 18—32 cm $\varnothing$ közé eső mérethatárai messze nem adnak lehetőséget azon elv gyakorlati alkalmazására, hogy „a gépmunkás minden vágás után maga határozza meg a legkedvezőbb következő szelvényvastagságot”, hanem a rendelt és kereskedelmi méretek viszonylag szűk korlátai közé szorítják a felvágást.

Úgy vélem, nyugodtan állást lehet mind a vonatkozó nemzetközi, mind az — egyelőre ugyan gyér — összehasonlító hazai tapasztalatok alapján foglalni, hogy az *átlagos összetételű hazai keménylombos alapanyagra* elsősorban a keretfűrészek alkalmazása célszerű, s csak *speciális esetekben* kell megvizsgálni a rönkvágó szalagfűrész alkalmazásának alternatíváját. E véleményt még azzal is alá lehet támasztani, hogy az elmúlt egy-két évben beszerzett korszerű ilyen gépek teljesítménye messze lehetővé tenné már ma is 200—250 ezer m³, erre alkalmas anyag feldolgozását, s ez a lehetőség messze nem kerül kihasználásra.

A géptípus körül is eltérőek voltak a nézetek. Tőkés relációból ennek ellenére az elmúlt években csak ESTERER-keretfűrészeket szereztek be, s ezekkel a gépekkel mind a teljesítmény, mind a vágáspontosság tekintetében jó tapasztalatokat szereztek. Problémát itt csak a reláció külkereskedelmi nehézsége, s a magas ár okoz. Mindenesetre az eltérő relációkkal való kísérletezés valószínűleg nem hozná meg összességében a várt eredményt kereskedelmi vonalon sem, s ezért újabb tőkés relációk keresése helyett vizsgálni célszerű a *szocialista* relációból való beszerzés műszaki lehetőségét. A fenyőfeldolgozás területén egyértelműen beváltak a szovjet és lengyel keretfűrészek. Bár szakmailag az is tévhit, hogy vannak külön fenyőre szerkesztett és lombosfeldolgozásra

3. ábra. Darabolás a szolnoki üzemben

4. ábra. Felsőpályás befogókocsival ellátott keretfűrész a Mátrai EFAG felnémeti üzemében

konstruált keretfűrészek, a nagyobb vágási munka vitathatatlanul erősebb igénybevételt jelent a lombosfeldolgozásban, s ezért a könnyű gépkonstrukciók üzembiztonsága kicsi, meghibásodási lehetősége nagy. Várhatóan a jövő évben a Mecseki EFAG hosszúhetényi üzemében a kutatóintézet közreműködésével megfelelő üzemi tapasztalatokat lehet szerezni a lengyel keretfűrészek lombosfeldolgozásban való alkalmazásáról is.

Fűrészüzemi feldolgozás fejlesztésénél másik visszatérő kérdés a belső és esetenként külső anyagmozgató berendezések megválasztása. A nagyobb telje-

sítményű alapgépek alkalmazása és az anyagmozgatás gépesítésére való törekvés egyrészt szükségessé tesz számos szállítópálya — lánctranszportőr, kereszt-transzportőr, hengercsor — és azok vezérlésének beépítését.

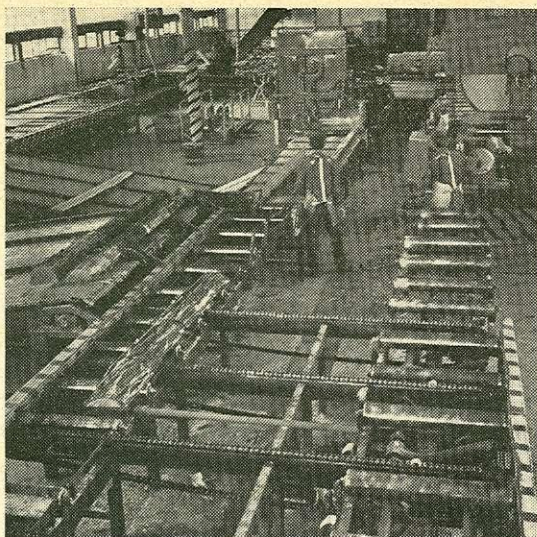
Ennek megoldása vagy a vállalatok saját kivitelezésében történt (Mátramindszent, Szolnok), vagy a gépszállítótól kompletten került megvásárlásra (Cegléd, Pustavám, Bószénfa, Csurgó). Az utóbbi esetekben a problémát az jelenti, hogy műszakilag nem bonyolult, itthon is legyártható szerkezetekért adunk jelentős devizamennyiséget ki (az arány olyan, hogy kb. két további alapgépet lehetne az egy géphez tartozó szállítóberendezések árából venni), de nem kis hátrány az is, hogy a szállító eladási törekvése könnyen hibás technológiát, indokolatlan megoldásokat eredményez.

Nagyteljesítményű gépeket ezen anyagmozgató-berendezések nélkül termelésbe állítani nem célszerű. A megoldást az jelenthetné, ha *idehaza vállalná egy üzem ezeknek a tipizálандó szerkezeteknek folyamatos gyártását*, vagy a szocialista államok valamelyikével — itt elsősorban az NDK és Lengyelország jön szóba — alakítanánk ki együttműködést. Az NDK-ban teljesen hasonló probléma megoldására igen jó módszert alakítottak ki.

A vékonyabb — $\varnothing$ 20–22 cm alatti — és főként rövidebb anyagok *minőségileg megfelelő* felfűrészelését asztalos szalagfűrészeken megoldani nem lehet. E téren többirányúak a próbálkozások. Csurgón nyolchengeres keretfűrész, Felnémeten felsőpályás befogókocsival ellátott keretfűrész került beépítésre, több üzemben évek óta alkalmazzák a gördülőasztalos CANALI-szalagfűrészeket jó eredménnyel. Várhatóan jövő évben meg lehet kezdeni az üzemi tapasztalatok szerzését a Bratsvo gyár $\varnothing$ 1100 mm-es rönkvágó kis-szalagfűrészével. Úgy érzem, hogy az alkalmazásra elsősorban ajánlott típus kiválasztására e téren csak az előbb említett gépekkel szerzett üzemi tapasztalatok alapján nyílik majd lehetőség. Sajnos egyértelmű, hogy a gépek ára mindenféleképpen sokszorosan meg fogja haladni az asztalos szalagfűrészek árát, de az is nyilvánvaló,

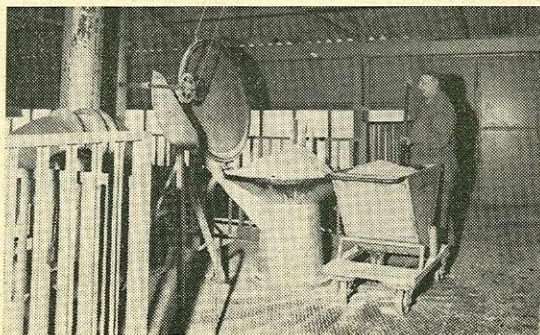
5. ábra. TA—1400 rönkvágó szalagfűrész a Fűrész- és Hordóipari Vállalat ceglédi üzemében

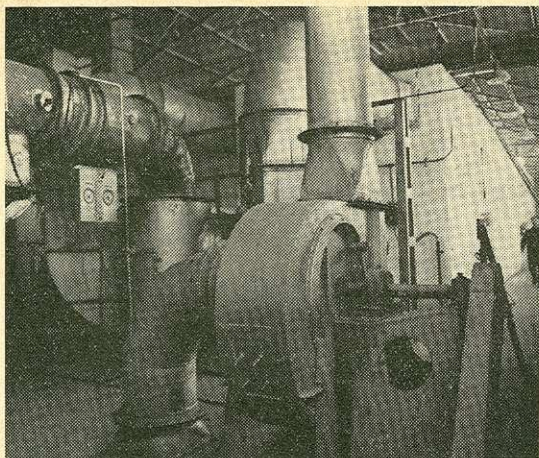
6. ábra. Belső anyagmozgás a ceglédi üzemben

hogy a régi gépeken a vevők által ma megkívánt minőséget előállítani nem lehet.

Mint fontos kérdést emelném ki a szárítást. E kérdés körül is sok vita folyt az elmúlt időszakban, főként az alkalmazandó szárítóberendezést illetően. A probléma itt kettős. Nincs a fűrészüzemben keletkező fűrészpor és fahulladék eltüzelésére alkalmas magyar kazán sorozatgyártásban, s nem folyik ugyanakkor szárítóberendezés sorozatgyártása sem. A két probléma egyidejű áthidalására fejlesztette ki az ERDŐTERV a fűstgázüzemű szárítók rendszerét. Ma ott tartunk, hogy a fűrészüzemekben létrehozott szárítókapacitás mintegy felét ilyen rendszerű szárítók alkotják. Az elérhető szárítási minőség vizsgálata a FAKI részéről befejezés előtt áll (Szombahely, Csibrák). Időközben elkészült a mintegy 2,5 ezer $\text{m}^3/\text{év}$ szárítási kapacitású fűstgázüzemű szárító adaptálható típusterve is, s amennyiben a szárítási minőséggel kapcsolatos vizsgálatok végső eredménye is pozitív lesz, ezen tervek alapján minden vál-

7. ábra. Fűrészpor és fűrész hulladék tüzelésű kazán üzemeltetése Pusztavacson

8. ábra. Füstüzemű szárítóberendezés a Nagykunsági EFAG pusztavacsi üzemében

lalat műszaki-kereskedelmi szempontból megfelelő minőségű szárítást végző berendezést létesíthet.

Ahol gőz áll rendelkezésre, természetesen nem kell elvetni továbbra sem — elsősorban az automatikus vezérlés megoldott volta miatt — a gőzüzemű szárítóberendezések létesítését. Itt főként arra lehet számítani, hogy a Lengyelországban gyártott fűrésszor- és fahulladéktüzelésű kazánokat vesszük használatba, s szintén reméljük, jövő évben kipróbálásra kerül Pusztavámon a jugoszláv automatikus vezérlésű kondenzációs szárítókamra.

A termékkibocsátás készültési fokának emelése

A gazdaságirányítás reformja óta eltelt hét esztendő alatt a fafeldolgozás fejlesztése egyre inkább az érdeklődés középpontjába került az elsősorban hagyományos erdőgazdálkodást folytató vállalatoknál is. Különösen erősödött ez a folyamat a vertikális integráció megvalósítása óta. A fejlesztések a legtöbb vertikális vállalatnál — megítélésem szerint nem helyeselhetően — az alaptevékenységek fejlesztésének rovására is mennek. Ennek fő oka az, hogy a ter-

9. ábra. Asztalosipari csarnok részlete a pusztavacsi üzemben

10. ábra. Rönkosztályozás a
felnémeti üzemben

(Foto LAPKIADÓ, Bihari
Tamás felvételei)

melés volumenbővítése az alaptevékenységeknél — elsősorban az üzemtervi lehetőségek ma már csaknem teljes kihasználásának elérése miatt — nem igen lehetséges. A — legalábbis fajlagosan — csökkenő létszám miatt feltétlenül szükséges termelékenységemelés viszont — a növekvő eszközterhek miatt — nem hoz önmagában jól érzékelhető gazdasági eredményt.

Hamar felismerésre került azonban az is, hogy a gazdasági növekedés, a több érték termelése csak a hagyományos fűrészipari termékek termelésének megvalósításával nem lehetséges. Ugyanabból az alapaanyagból a kibocsátott termékérték 1,5—2,0-szeresre emelhető elsősorban a szárítás és asztalosipari megmunkálás fűrészipari tevékenységhez kapcsolódó megvalósítása esetén. A szárítás technikai megoldásának helyzetéről már szoltam az előbbiekből. A továbbmegmunkáláshoz szükséges üzemrészek kialakításában sajnos kisebb az előrehaladás. A parkettagyártó vonalakat leszámítva, csupán Pusztavacson, In-csön és Lepencén van üzemelő, Hosszúhetényben építés alatt álló olyan jelentősebb üzemrész, mely a kívánatos megmunkálási fokot eléri.

Az elmúlt évek ezirányban történő lassú fejlődését nem a kérdés körüli vitákkal, hanem a *termeléshez szükséges technikai és szakmai feltételek* megvalósításával lehet csak hatékonyan meggyorsítani.

A szakmai tevékenység, a hozzáértés fokának emelése

Szinte közhelynek számít már a szocialista gazdaságfejlesztés területén, hogy *fejlett technika és hozzáértő káderek* a hatékony előrehaladás feltételei. A fejlett technikának sok területen fennálló hiánya — megfelelő pénzügyi forrás rendelkezésre állása esetén — viszonylag gyorsan pótolható. Az iskolázott elmék kifejlesztése sokkal hosszabb folyamat.

A ma előrehaladásának lassúságában, a remélt hatékonyság el nem érésében jelentős ok a hozzáértő káderek, a felkészült szakemberek hiánya. Bár a felsőfokú végzettséget nem lehet mindenütt követelménynek állítani, biztos, hogy a *mérnökök alkalmazásának nincsenek hagyományai a fűrészipar területén*. Legalábbis nem olyan mértékben, mint más szakmákban, hogy csak az erdőmérnököknek a hagyományos erdőgazdálkodásban való működését említsem.

A felszabadulást követő időben nem igényelték nagy számban a mérnököket ezen a területen, s ez olyannyira befolyásolta hatását, hogy még a faipari mérnökképzés Sopronban történt megindulása után is — a legutóbbi két-három év kivételével — elenyészően kevés fiatal szakember helyezkedett el a fűrésziparban. Talán az előbbiekről kialakult szemlélet is szerepet játszott annak a nem szerencsés, a népgazdaság szempontjából káros helyzetnek a kialakulásában, hogy a viszonylag kisszámú, vertikális szervezetbe került fűrészipari szakember is háttérbe szorult, ugyanakkor az *erdőgazdálkodás terén szerzett — egyébként nagyértékű — szakmai tapasztalatot — azok üzemi gyakorlat alapján való kiegészítése nélkül is* — sok helyütt elégségesnek ítélték és ítélik a fűrészipar területére is. Ennek következményei: sok kudarc, sikertelenség, újrakezdés, s nem utolsósorban anyagi kár. A szakmai színvonal, a hozzáértés, a tapasztalatcsere fejlesztése érdekében társadalmi, egyesületi vonalon is sokat lehet tenni a következő időszakban, hogy a korszerűsödő üzemek felkészült vezető szakembergárdája mielőbb kialakuljon.

De nem kedvezőbb a helyzet a szakemberképzés más szintjein sem. Hiányzik a *szakközépiskola*, s csak legutóbb alakultak ki a *szakmunkásképzés és betanítottmunkás-képzés* szakmai keretei. Megfelelő alapok nélkül időszerűtlen a továbbképzésről itt egyáltalán beszélni is.

A középkáder- és szakmunkásgárdának *képzés útján való kialakítása* még a legjobb szándék mellett is csak *hosszabb távon érhető el*. Ma a leggyorsabb előrehaladást a bázisüzemek vezető szakembergárdájának stabil kialakítása, s a bevonásukkal megszervezhető betanítottmunkás-képzés útján lehet elérni. Ehhez a társadalmi egyesületek is jelentős segítséget adhatnak az érdekelt vállalatok számára.

*

Napjaink fontos, élő problémája a fűrészipar fejlesztése terén a beruházások megfelelő *előkészítésének, megvalósításának* szervezése, s nem utolsósorban a *műszaki tervezésnek* a problémája. Egy-két tiszteletreméltó kivételtől eltekintve, az ipari beruházások országosan bírált hosszú megvalósítási időinek is többszöröse alatt valósultak meg e területen a fejlesztések (Lepence, Pusztavacs, Ládi). Vannak olyanok, melyekről már csaknem egy évtizede beszélünk (pl. Sopron). A beruházások — ismétlem, országosan is lassú — megvalósításához képest még kedvezőtlenebb helyzetet két alapvető ok idézi elő:

- a műszakilag képzett, *de komplex ipari beruházások bonyolításában kellő tapasztalattal nem rendelkező* vállalati apparátusok,
- a *tervezés területén jelentkező problémák.*

A beruházási apparátus munkájának önálló beruházó vállalatokhoz való átadását a fűrészipari fejlesztések esetében azok jellege, helyi széttagoltsága, nagyságrendje miatt el kell vetni. Tapasztalatok szerzésére alapozni nem lenne célszerű, hisz az egy-egy vállalatnál megoldandó ilyen feladatok száma azt irreálissá teszi. Kézenfekvő lenne a beruházási-fejlesztési tevékenység javítása céljából az adott vállalati feladatot bonyolító apparátusnak való segítségnyújtás olyan szerv, intézmény szakemberei által, akik ismételtelen részt vesznek hasonló feladat megoldásában. Ilyen vállalat az *ágazati tervezőiroda*. A jó együttműködés kialakulását sajnos rendkívüli módon akadályozza jelenleg az országosan tapasztalható — mindkét oldalról fennálló — bizalmatlanság. A vállalatok általában nem *tényleges műszaki együttműködők* a tervkoncepciók kialakításában, hanem a megbízás megadásával és a szerződés megkötésével feladatukat befejezettnek tekintik e téren, a „többi a tervező dolga, azért fizetünk” elv alapján. Amíg a gyorsabb megvalósítás, korábbi tervszállítás érde-

kében engedményeket kell tenni, a megbízók sokszor nagyvonalúak. A kivitelezés során felmerülő — a kérdésekkel vagy hasonló kérdésekkel kapcsolatos — nehézségek esetén pedig egyértelműen a tervezőt okolják, s ismét nem jelentkezik a megvalósítás jósága és gyorsasága érdekében a partnerség. Egyes viták érdemi haszon nélkül — sőt népgazdasági és vállalati kárt okozva — hosszú ideig — néha évekig — elhúzódnak. A tervezői helyzetet viszont erősíti a *nagymértékű monopolhelyzet, a kielégítetlen kereslet tervezői kapacitás-ban*. A fűrészipari korszerűsítés gyors, hatékony, szakszerű megvalósítása nagymértékben megkívánná, hogy az annak elősegítését szolgálni hivatott — első-sorban a tervezőintézetnél koncentrált — szellemi kapacitással is jobban gazdálkodjunk. Ezt elősegíthetné a vállalatok átgondoltabb előkészítő munkája, a tervezésben az adaptálható megoldások bővítése, s úgy vélem, hasznos lenne e téren a központi koordináció erősítése is.

A munkaszervezés a fűrészipari feldolgozás vonatkozásában a vertikális folyamat komplex szemléletéből fakadó követelmények minél teljesebb kielégítését kell hogy fő feladatának tekintse. Nem vita-, de ténykérdés a fagazdaság két nagy területének, a *fahasználatnak és fűrészipari feldolgozásnak* a közös gazdasági érdekeltisége. A fűrészipari feldolgozás és fahasználat műszaki kapcsolatát pedig a hosszúfás fahasználati munkamódszer terjedése azzal egyenes arányban erősíti. A fűrészipari szemlélettel végzett választékolás lehetővé teszi a fahasználati termelés eddiginél nagyobb hányadának magasabb értékű hasznosulását, a továbbfeldolgozás megvalósítása útján pedig a kitermelt faanyag-érték megtöbbszörözését.

E területen az előrehaladás szükségessé teszi az igen lényeges szabványalkotási munka átértékelését is. A fő figyelmet itt véleményem szerint azokra a területekre kell a jövőben elsősorban koncentrálni, ahol a minőségmegővő alapvető érdek, illetve amely termékformánál bonyolódik a termelő-vevő eladási kapcsolata. A vertikális termelési folyamat egyes lépcsőiben — a fűrészipari hengeres fa átadásánál, illetve a fűrészipari féltermékek továbbfeldolgozása esetén, amennyiben ez ütemen belül történik — nagyobb szabadságot kell biztosítani a vállalaton belüli szabályozásnak a megtermelt faanyag komplex szemléletű maximális hasznosítása elvének minél teljesebb körű érvényesítése érdekében.

Erdélyi György, a Faipari Kutató Intézet főosztályvezetője „**Az elsődleges faipar, valamint a bútór- és építőipar kooperációs kapcsolatainak néhány műszaki problémája**” című előadásában az alkatrészgyártás legfontosabb követelményeire mutatott rá:

A bútorigipari alkatrészek, valamint az építőiparon belül az épületasztalosipari alkatrészek elsődleges faipari üzemekben történő előregyártása az elmúlt években a gyakorlatban is megkezdődött. A Faipari Kutató Intézet, a MEM és más szervek, ill. vállalatok megbízásából hosszabb idő óta foglalkozik az alkatrészgyártás műszaki és gazdasági problémáival.

Ma már közismert, hogy a bútór- és épületasztalosipari alkatrészek háromféle készletégi fokon készülhetnek: leszabott alkatrészeket fűrészelő megmunkálással alakítják ki, félkész alkatrészeket fűrészelés után gyalulják is, a kész alkatrészeket az összeszerelhetőség mértékéig megmunkálják. Az eddigi gyakorlat szerint a bútorigipar az alkatrészeket zömmel félkész állapotban igényli, míg az épületasztalosipar leszabott alkatrészeket kíván átvenni.

A felhasználható alapanyag és az alkalmazandó gyártástechnológia szempontjából rendkívül lényegesek a gyártott alkatrészek méretei.

A termelési feladat meglehetősen hosszú, viszonylag kis keresztmetszetű ter-

mékek gyártása. Példaként kiszámítottuk a keménylombos bútoralkatrészek méreteiből az elméleti, átlagmértetű termék méreteit. Ez egy 1070 mm hosszú, 55×32 mm keresztmetszetű hasáb jellegű termék. Hasonló arányokat kapunk az épületasztalosipari termékek esetében is.

A méretek okozzák az alkatrészgyártás egyik legnagyobb nehézségét, a karcsú alkatrészek vetemedésmentes előállítását. Különösen gyakori a deformáció, ha a fűrészelt deszkákat vagy pallókat nedves állapotban hosszirányú, hasító és szeletelő vágással, kis keresztmetszetű szelvényekké dolgozzuk fel.

A rönkfeldolgozó gépeken termelt deszkából és pallókból csak szárítás után lehet, illetve célszerű alkatrészeket gyártani. Méréseink szerint megmunkálhatóság szempontjából a megengedhető maximális nettó nedvességtartalmi érték 15–18%, vagyis a „légszáraz” állapot felső határa. A szárítás mellett szól természetesen még az a körülmény is, hogy a bútoripari alkatrészeket 10%, az épületasztalosipari alkatrészeket 12% fanedvesség-tartalom mellett kell beépíteni.

Az elsődleges fafeldolgozás területén előállított bútór- és épületasztalosipari alkatrészek mennyisége ma már országos szinten is jelentős és még ebben az évtizedben több százezer m^3 fűrészáru ilyen módon történő feldolgozásával számolhatunk. Emellett tény az is, hogy a lombos faanyagok export lehetőségeit is gazdaságosabban lehet kihasználni magasabb készültségi fokú — félkész vagy kész — termékekkel mint szélezetlen fűrészáruval.

A fűrészcsarnokban végzendő munka gyakorlatilag a rönkök felfűrészelésére korlátozódik. A szárított, szélezetlen szelvények jórészt — azt a részét, amelyik nem kerül közvetlen értékesítésre — különálló, továbbfeldolgozó üzemszében kell megmunkálni.

Ez az új műszaki megoldás más szempontból is alátámasztható. A technika fejlődése következtében az elmúlt 20 év alatt a keretfűrészek teljesítménye rendkívüli mértékben megnőtt. Ma már egy gépen akár 30–40 ezer m^3 rönk is felvágható egy év alatt. Ilyen kapacitás mellett a fűrészcsarnokon belül nem biztosítható a keretfűrészek és a továbbfeldolgozó gépek teljesítménye közötti összhang.

Az egy-egy rönkből készíthető termékek mennyiségi aránya ugyanis — még hagyományos fűrészipari választékközzetétel, tehát fűrészáru, donga, nyersparkettléc stb. esetén is — állandóan, rönkről rönkre változik. A keretfűrész után, minden egyes szelvény további rendeltetését és megmunkálási módját egyedi elbírálással kell meghatározni. Következésképpen a rönk-felfűrészeléssel követő gépi műveleti helyek leterhelése nagymértékben, folyamatosan változik. Ez lehetetlenné teszi a csarnoki anyagmozgatás gazdaságos mechanizálását, anyagtorlódásra vezet, s végső soron lerontja a keretfűrészek teljesítménykihasználását is.

A két, döntő fontosságú ok — a magas készültségi fokú termékek alapanyagául szolgáló szelvények szárításának szükségessége és a korszerű keretfűrészek teljesítményének kihasználása — arra enged következtetni, hogy keménylombos fűrészüzemeink technológiáját a közeljövőben módosítani kell. Nem vonatkozik ez a megállapítás a fenyő anyagot feldolgozó fűrészüzemeinkre, ahol a priznavágásos gyártástechnológia és az egységsomagos anyagmozgatás jórészt már ma is elfogadható gazdasági határértékig mechanizált. A fenyőfeldolgozó fűrészüzemekben így az alkatrészgyártás alapanyaga, a szélezett, normál és rövidmértetű fűrészáru egységgratokban közvetlenül rendelkezésre áll, s megfelelő továbbfeldolgozó üzem vagy üzemszék létesítése esetén nincs műszaki akadálya a gyártásnak.

Az alkatrészgártó üzem létesítésének műszaki problémái viszonylag egyszerűek. A különböző megmunkáltsági fokú és különböző kapacitású üzemek technológiai variációit a Faipari Kutató Intézet 1971. évi „Faipari Kutatások” c. kiadványában rögzítette. Ez kielégítő ismereteket tartalmaz egy esetleges beruházás előkészítéséhez. Megvalósítás esetén célszerű a részletes tervezést valamely járatos tervezőirodára, pl. az ERFATERV-re bízni.

Fila József, az Erdő- és Fagazdasági Egyesülés ügyvezető igazgatója, a „**Teendők a belső és külső vertikális kapcsolatok erősítése érdekében**” c. tanulmányban részletesen fejtegette a vertikális fejlesztés elvi alapjait, elemezte az ágazati kapcsolatokat, majd rátért a teendők részletes kifejtésére.

A teendőket négy csoportba érdemes sorolni:

- vállalaton belüli teendők,
- fagazdaságon belül elhelyezkedő vállalatok közötti teendők,
- az ágazat vertikális fejlesztését szolgáló teendők, végül
- más ágazatokkal való ágazati, ezek vállalataival való vállalati teendők.

A vállalaton belüli teendők kereteit a mai vállalati szervezeti forma, a termelési adottságok, a termelés szerkezete és mai műszaki színvonala, a fejlesztés anyagi forrásai és az ágazati gazdaságpolitika szabja meg. A vállalati szervezeti forma alkalmas, vagy vállalati hatáskörben alkalmassá tehető a gazdaságosság optimumának megfelelő teljes vertikális termelési szerkezet kialakítására. Elvileg létrehozhatók olyan termelési folyamatsorok, műveleti rendszerek vállalaton belül, amelyek az előfatermesztéstől a fa végtermékig terjedő tevékenységet vertikális sorban megoldják és termékeikkel a közvetlen fogyasztónál jelennek meg. Ezt a lehetőséget azonban minden vállalaton belül gazdaságosan sem ma, sem a jövőben nem lehet kihasználni.

Egy ilyen törekvés párhuzamos — tehát költséges műszaki fejlesztéseket, piaci anarchiát, ennek révén termelési bizonytalanságot okozna.

Vállalaton belüli vertikális mértékének kialakításánál — az ágazat fejlesztési koncepcióiból kell kiindulni és az ágazaton belüli vállalatok közötti kooperáción nyugvó vertikális kapcsolatot célszerű alternatívaként vizsgálni. Egy erdészeti mint vertikális egység önmagában nem alkalmas arra, hogy teljes vertikum lehessen. Ez a feltétel nem a nagyságától, hanem adottságaitól függ. A legtöbb amit tehet, hogy a mag-, csemetetermelés — erdősítés — nevelővágások, faki-termelések, erdei faválasztékok értéktermelését jól szinkronizált munkafolyamat-láncba szervezze, a munkák szakaszosságát csökkentse, növelje a folyamatosságot, illetve az egymást követő munkafázisok számára a megelőző munkafolyamatok során jó előfeltételt teremtsen. — A mag- és csemeteszükséglet, a nagy teljesítményű termelőeszközök biztosítása terén már vállalaton belüli, erdészeti, üzemek közötti csoport-érdekegyezőségen alapuló kooperációra van szüksége. Ennek az érdekeltségen alapuló feltételnek — vállalaton belüli szabályozó rendszerrel lehet biztosítani. E téren a termék útja — a termelési folyamat lánc — szükségszerűen átlépi egy-egy erdészeti terület-hatásköri határát.

A hasznos vertikális érdekében tehát a szaporítóanyag-ellátás egy része, a termelőeszköz és anyagi-műszaki ellátás egy része, a termékhasznosítás nagy része nem illeszthető be egy üzem, erdészeti vertikális szervezetébe, ezeket csak egy magasabb szervezet, a vállalat vertikális szervezete oldhatja meg. Az érzékeny illeszkedések megteremtésére, folyamatos fenntartására kell összpontosítani a vállalatvezetés koordinációs, szabályozó-fegyelmező, ellenőrző munkáját.

Alapos mérlegelést kíván egy-egy vállalat vertikális szerkezetének meghatározása. Minden erdő- és fagazdaságban célszerű az, ha fatermesztését, fa-

kitermelését, erdei faválasztékainak alakítását teljes vertikálitásban maga oldja meg. Talán a szaporítóanyag-termesztés, útépítő és karbantartó gépek, speciális járműpark, melléktermék-hasznosítás terén lehet célszerű, hogy jól szervezett kooperációval ágazati keretekben oldják meg a vertikálitást.

A fafeldolgozás terén már igen bonyolult érdek-komplexum elemzése döntheti el — a lehetőség ellenére — a vállalati keretben célszerű vertikális fejlesztés tartalmát, irányát és mértékét.

Mérlegelendő tényezők: vállalatainknak nem azonos a fa nyersanyag összetétele. A lehetséges fatermelése, választék-szerkezete, minősége, mérete, felhasználásra való cserélhetősége (konvertálhatósága) stb. igen eltérő. — Nagy a termelési költségek szóródása is. — A népgazdaság a meglévő ipari és kialakult fogyasztási termékstruktúra alapján meghatározott készülségi fokú terméket vár el a fagazdaságoktól (furnér, lemez, donga, fűrészrönk, szelvényáru, tűzifa-, farost-, forgácsfa stb.). Ezek lezárják egy-egy vállalatban belüli vertikális fejlesztés célszerű lehetőségét. Az export és szabadpiac nincs olyan mértékben termelői befolyás alatt, hogy a szabad verseny mellett termelési biztonságot jelentene. A vertikális fejlesztéshez szükséges anyagi források korlátozottak, népgazdasági érdekek megfelelően szabályozottak. Nem lehet célszerű a korlátozott fejlesztési forrásokat olyan párhuzamos fejlesztésekre, kapacitás bővítésekre fordítani, ami ugyan öncélúan növelné egyes vállalatok vertikálitásának fokát, de anyag- és termékellátási zavarokat okozna. Ilyen tényező az is, hogy a termékszükségletünk jelentős százalékát importáljuk, ami a hazai tervszerű faanyagellátásban ehhez alkalmazkodó termelői magatartást kíván. Könnyen belátható, e téren ágazati vertikális fejlesztés kereteibe szükséges beilleszteni és kifejleszteni az ágazat szempontjából célszerű vertikálitást. Az ágazat ezt a fejlesztést vállalatok közötti érdekcsoportok megteremtésével segítheti. Ilyen jellegű törekvés pl. a fűrészipari rekonstrukció elveiben, ajánlásaiban fejeződik ki.

Az ágazat sem oldhatja meg teljes vertikálitását. A fát felhasználó — ágazaton kívüli iparágak (könyvüipar, építőipar, közlekedési ipar stb.) sok olyan speciális gyártókapacitással rendelkeznek, amelyeknek félkész termékekre van szükségük. — Ezek helyett sem lehet párhuzamos kapacitásokat létrehozni csak a vertikális fejlesztéshez fűződő vállalati, ágazati érdekek miatt. — Itt már népgazdasági érdekek befolyásolják a megoldást. Ezen a téren bármilyen verseny csak népgazdasági hátrányt, termelési bizonytalanságot okozna.

Összegezhetjük azzal, hogy a faipart ágazati vertikálitás fejlesztési feladatnak kell tekinteni. Ennek keretében lehet az erdőgazdálkodás és fafeldolgozás regionálisan integrált műszaki fejlesztését megoldani. Ez a fejlesztési koncepció meg kell oldja, hogy

- a hazai kitermelésű faanyagok komplex ipari feldolgozás útján a lehetséges értéken hasznosuljanak. Ennek keretében a nyersanyagforrások közelében — vállalatok közötti célszerű munkamegosztással — olyan vertikális termelési kapcsolódás jöjjön létre, ami az ágazatból a maximális készáru kibocsátást, az export-lehetőségek kihasználását lehetővé teszi.
- A fafeldolgozás földrajzi-gazdasági egységek közötti teljes értékű koordinálását kell megoldani.

Viszonyaink között ma az ágazati vertikálitás kialakításának volt a legnagyobb jelentősége. Ennek keretében lehet és kell olyan vállalatközi munkamegosztást, ennek megfelelő gazdasági érdekeltséget, technikai, technológiai és szervezési, fejlesztési feladatokat megoldani, ami lehetővé teszi, hogy azonos ágazati célért dolgozó minden vállalatnak, ennek minden szervezeti részlege testére szabott koordinált feladatokat oldjon meg.

Itt szükségesnek tartom kiemelni, hogy minden vállalatunkban szükséges volna olyan belső szabályozási, anyagi érdekeltiségi-felelősségi rendszert kidolgozni, ami a vállalati érdekek egyértelmű szolgálatára inspirálja az üzemeket, részlegeket, illetve azok dolgozóit.

Azonnali feladat az ágazat vállalatainak egymásközi kapcsolatait okosan, egymást segítően megoldani. Az országosan meghatározott közös cél irányába ható gazdasági érdekeltiség lehet az az indíték, ami megfelelő tartalmú kooperációt lehetővé tesz. E téren a termékszerkezet egyeztetése, belső ellátásban való arányos részvétel, vertikum-fejlesztési koordinálás, anyagi erőforrások közös és arányos hasznosítása, közös kutatás stb. vonatkozásban van sok tartalék. Addig is, míg jogszabály erejű közgazdasági szabályozás nem teszi egyértelművé a termékpályák munkamegosztását, vertikális kapcsolódás tagozódását, érdekeltiségi struktúráját, vállalatok közötti okos, hosszú távú szerződések — amelyeket becsületesen be is tartanak a felek — lehetnek azok az eszközök, amelyek a vertikális termelés előnyeit a fejlesztésben, gazdálkodási eredményben érvényesíthetik.

Folytathatók a teendők az elsődleges és másodlagos fafeldolgozó vállalatok közötti regionális érdekkapcsolatok kialakításával, az értéktermelés fokozása érdekében való célszerű termelési és értékesítési illeszkedéssel, párhuzamos fejlesztések elkerülésével, ehelyett egy célért közös beruházások végrehajtásával (bútortipar, építőipar, állattenyésztés stb. terén).

Az ágazati kutatások az alapanyagtermelők-feldolgozók és felhasználók alapvetően egy célt szolgáló igényeit kell kielégítsék s ez ugyancsak marketing szemléletű koordinációs, kooperációs feladat.

Ugyanilyen jellegű és tartalmú a fatermelő és feldolgozó erdőgazdaságok, feldolgozó faipar és kereskedelmi szervek (ERDÉRT, Lignimpex stb.) közös feladata is. Különösen az ERDÉRT komplex funkciója meghatározó a fagazdasági tevékenység egészének folyamatában.

Ahhoz, hogy a termelő, feldolgozó, importáló, exportáló — belső forgalmazó — fogyasztó integrált folyamatsorban a vállalatok között megjelenő érintkezési, illeszkedési pontokon az egyes vállalatok és a népgazdasági érdekei egybeessenek, a vállalati magatartáson kívül ma még szükséges, hogy az egész tevékenységet átfogó közgazdasági környezeten, szabályozottságon a vállalati kooperációs teendőket segítő korrekciók történjenek.

A kooperációs törekvés nem lehet „imperialista” töltésű törekvés. Nem jelenthet szükségszerűen szervezeti korrekciót, sem bármely termelő ágazat tevékenységének szűkítését. Az integrált fagazdaság anyagi potenciájának kibontakoztatása — a mai szervezeti keretek között — valamennyi szerv dinamikus fejlődési perspektíváját tartalmazza. Ilyen látásmódhoz azonban népgazdasági érdekek látása és szolgálatának szándéka is szükséges.

Ezek a nyomvonalakon marketing szellemben és módszerekkel létrehozott koordináció és munkamegosztás révén lehet elérni a makroökonomiai stratégiai célkitűzéseket. Egy görög bölcs mondta: „Csak az a hajós nem tudja a szelet vitorlájába fogni, aki nem tudja, hogy melyik kikötőbe akar eljutni”.

Vita és zárás

Az előadásokat követően kialakult vitában elsőnek **dr. Pankotai Gábor** kapott szót. Pótolni igyekezett — mint mondotta — azt a hiányt, hogy az előadók között az Egyetemen nem szerepelt. Így több vonatkozásban is kifejtette nézeteit. Magával a rendezvénnel kapcsolatban rámutatott a beruházások lelki előkészítésének jelentőségére. Erre eddig nem fordítottunk súlyt, de a jelen konferencia jól szolgálja ezt. Sok múlik azon, hogy a közreműködők a tervezés, kivitelezés minden szintjén mi-

ként állnak a munkához, mennyire vannak meggyőződve annak célszerűségéről, értelméről.

A fafeldolgozás fejlesztésének részleteit illetően figyelmeztetett az üzemnagyság helyes megválasztásának jelentőségére. A volumennövekedéssel egyidejűleg nőnek a szállítási távolságok és vele a költségek, fokozódik a hulladékfelhasználás gondja és ezek végül is behatárolják a koncentrálnálási lehetőséget. Rámutatott a fűrészipar szerzőkérdésének megoldatlanságára. Nem kielégítő a fűrészlapok kezelése, élezése, de hiányzik ehhez a megfelelő csiszolókorong is. A rönkvágó szalagfűrészek terén vitába szállt Dessewffyvel — az eddigi kedvezőtlen tapasztalatokat a nem kielégítő karbantartásnak, a szervizettséggel szembeni nagyobb érzékenységnak tudta be. Végül is elismerve azt, hogy a tömegtermelésben továbbra is a keret marad a fő gép, nagyobb figyelmet kért fordítani a rönkvágó szalagfűrészekre.

Az oktatás vonatkozásában kijelentette, hogy az Egyetem mindent megtesz annak érdekében, hogy végzettjei átfoghassák a termelés teljes területét — erdőrendezésről a marketingig — s ne csak a részleteket lássák, hanem magát az egészet. Ez jogosítja fel, de egyben kötelezi is erdőmérnökeinket, hogy maguk tervezzék meg, üzemeltessék az elsődleges fafeldolgozás fejlesztését jelentő fűrészüzemeket. El kell ismertetni, hogy „mi erdészek nemcsak növénytermesztők, de minden vagyunk” az erdőgazdaság területén.

Pásztor László, a Somogyi EFAG Kereskedelmi Osztály vezetője az üzemnagyság kérdéséhez kapcsolódva felhozta, hogy általában a 20—25 ezer m³-es feldolgozó fűrészüzemeket tartják gazdasági szempontból célszerűnek, de rámutatott arra, hogy a megfelelő helyen telepített, kellően felszerelt kisebb — 4-5 ezer m³-es — üzemek munkája is célszerű lehet és az ilyenek további fenntartását javasolta. Az árákkal kapcsolatban a csaphornyos parketta esetében mutatkozó visszás helyzetre hivatkozva magasabb készülségi fokú termék árába nagyobb nyereséghányad beépítését kérte. Erre válaszolva **Halász Aladár** kifejtette, hogy nyereséget csak annyit lehet érvényesíteni, amennyi az eszközök újratermeléséhez szükséges. Ezt azonban a termelésnek minden fázisában biztosítani kell — külön a fűrészelésben, külön a továbbfeldolgozásban. Ezért kell az erdőgazdasági fafeldolgozásban különös gondot fordítani az alapanyag-költség helyes megállapítására. Helytelen az a gyakorlat, amelynek során az alapanyagot szűkített önköltségen veszik figyelembe, mert ebben az esetben a fafeldolgozás felemésztí a fatermesztésben realizált nyereséget.

Baráucz Ferenc, a Borsodi EFAG erdőgazdálkodási igazgatója a fafeldolgozás és fatermesztés, fakitermelés együttes fejlesztésének szükségességét hangsúlyozta. A fűrészipar fejlesztéséhez fejleszteni kell a kitermelést is. Ebben segít bennünket a ma már nagyon is valóságos fagazdasági szemlélet. Borsodi példával illusztrálta ezt, ahol a nyersanyag helyzetének felmérésével kezdték Pálháza rekonstrukcióját és az „eretnek” Ládi üzemnek újra a térség faanyagának feldolgozása szolgálatába állítását. Üzemeik egyaránt alkalmazkazzák a keret- és a rönkvágó szalagfűrész — mindenkori a neki megfelelő anyag feldolgozására.

Dr. Magyar János egyetemi tanár, az MTA Erdészeti Bizottságának elnöke főleg a fejlesztés komplexitása mellett emelt szót. Rámutatott arra, hogy már a harmincas években a hámozást és ragasztást helyezték a fafeldolgozásban előtérbe, az ehhez szükséges faanyag megtermelése mindmáig elmaradt. Figyelmünket ma fókuszban a kis méretű faanyag feldolgozását lehetővé tevő kémiai feldolgozás felé kell fordítanunk — azét a faanyagot, amit ki kell termelnünk annak érdekében, hogy egyéb ipari feldolgozásra alkalmas anyagot termelhessünk.

A fűrészek tekintetében Pankotaival szemben Dessewffyt vette védelmébe, általánosított helyett a feldolgozásra kerülő anyag követelményei szerint szemlélve a kérdést.

Zágoni István, az ERDŐTERV igazgatóhelyettes főmérnöke részletesen foglalkozott a tervezés, előkészítés problémáival:

Minden fejlesztést alapvetően meghatároz már a kezdeti szakaszban az előkészítés, a különféle szintű és mélységű tervező munka. Ennek megfelelően a jövőben az eddigigén feltétlenül nagyobb figyelmet és a korábbiaknál nagyobb ütemű tervezés-, illetve tervező apparátus fejlesztést igényel az ágazati műszaki tervező tevékenység.

Halász Aladár előadásából egyértelműen kitűnt, az általános gazdasági környezet felvázolásával pedig bizonyítást nyert, hogy a termelőeszköz árak gyorsabb növekedése miatt a fejlesztések időről időre csak nagyobb fajlagos be-

ruházással (ráfordítással) valósíthatók meg, vagyis fejlesztéseink olcsó megvalósítása nem tűnik reális célkitűzésnek.

Helyes az a koncepció, hogy a kis, szétszórót fagyártmányüzemek helyett egy-egy körzet faanyagát nagyüzemben kell feldolgozni, ami azt jelenti, hogy kevés kivételtől eltekintve új üzemeket, új, korszerű ipartelepeket kell létrehozni, ami megint csak költségnövelést jelent.

A korszerű fűrészüzem alatt általában azt a fűrészelési tevékenységet iparszerűen végezni képes telephelyet értjük, amelynek fejlett gépi berendezései vannak, a felfűrészeléshez szervesen kapcsolódó anyagmozgató és szállító berendezések, valamint a segédgépek (körfűrész, rakodógépek stb.) azonos technikai színvonalon vannak, korszerű szerszámtechnikát (szerszámkarbantartó gépeket, vékony fűrészlapokat stb.) alkalmaz, magas fokú fanyersanyag hasznosítással (hulladék továbbhasznosítása stb.) dolgozik.

Megvannak az ipari üzem egyéb feltételei: közforgalmú szállítás-kapcsolat, anyagmozgatási, faanyagvédelmi feltételek, szociális ellátottság, az átlagosnál kisebb élőmunka ráfordítással termel és olyan célszerű épületekkel rendelkezik, amelyek a termelési célokat és a szociális igényeket kielégítik.

Általában a törekvések a nagyobb kapacitású fűrészüzemek, a koncentrálás irányába ösztönöznek. Ennek ellenére a korszerű fűrészüzemnek nem alapfeltétele a nagy kapacitás, vagyis *korszerű lehet a kis, közép és nagy kapacitású üzem is.*

Ezek szerint a korszerű nagyüzemek létrehozása nem pusztán a feldolgozási technika fejlesztését vagy rekonstrukcióját igényli a fűrészipar területén sem, hanem annak létrehozását a velejáró ipartelepi körülmények (energiaellátás, korszerű anyagmozgatás, szárítás, csatornázás, szociális ellátás stb.) megteremtésével együtt. A megoldást talán ott kell keresni, hogy tervezzük meg program szinten a teljes fejlesztést és műszakilag-logikailag elhatárolt szakaszokban — építsük fokozatosan ki a mindenkori fejlett technikai szinten. Így a beruházásaink is kielégítik azt a követelményt, hogy a műszaki fejlesztés nem időszakos és szakaszos, hanem folyamatos tevékenység.

Külön kell érinteni a valóban sok gondot okozó építészeti megoldások problematikáját. Kötelező gyakorlat a tipizált és jóváhagyott ipari épületek, vázszerkezetek alkalmazása. Így tehát a választék adott, amely bizony elég szegényes és épp ezért foglalkoznak a könnyűszerkezetes programmal. Az egyedi megoldások tervezései minden esetben költségesebb kivitelezést eredményeznek. Az olcsó építési megoldás nyilván nem azt jelenti, hogy az üzemi épületek szakszerű tervezését és kivitelezését mellőzzük és provizorikus jellegű üzemi épületeket valósítsunk meg. Elsőrendű követelmény valóban, hogy gazdaságosan tervezzük, de semmiképpen sem szabad provizóriumokat létrehozni a szükséges tűzvédelem és a megfelelő munka- és egészségvédelem követelményeinek teljesítése nélkül.

Fontos követelmény, hogy a tervezésre megfelelőbb időtartamot biztosítsunk, ez a gondos előkészítés alapvető feltétele napjainkban, mert egyébként „beszorul” a tervezés és csak a kivitelezés időtartama nő évről évre. A megfelelő időtartam teszi csak lehetővé a variánsok kidolgozását is. Kell, hogy a konferencia a tervezés kérdését a fejlesztés szerves részeként fogadja el és a feltételeinek megteremtésére irányítsa az illetékesek (MÉM) figyelmét.

A konferencia eredményét **Király Pál**, az OEE főtitkára értékelte. Emlékeztetett arra a tényre, hogy a gazdaságirányítás új rendszerének bevezetése (az 1968–69-es évek) óta nem foglalkozott annyi nyilvános szakmai rendezvény a fafeldolgozás fejlesztésének problematikájával, mint 1974-ben. Ez az év tehát kimagasló jelentőségű volt az ágazat szempontjából a szellemi koncentráció tekintetében. Az 1960-as évek

végének helyzete és a mai helyzet között azonban az alapvető különbség az, hogy akkor az erdészek — a közgazdasági szükségszerűség által hajtva — még csak sürgették a vertikális integráció megteremtését az erdészet és az elsődleges faipar között, ma pedig már építői annak. Ez az építés azonban nehéz és felelősségteljes feladatnak bizonyul.

A konferencia előadásából több konkrét tennivaló szükségessége csendült ki. Nem első alkalommal nyilvánult meg például az az igény, hogy szakköreinken belül többet kellene foglalkozni az általános és szocialista árelmélettel és árpolitikával; nincs elegendő számú, jól felkészült árspecialistánk. Pedig a közgazdasági tényezők között az ár döntő jelentőségű. Az áralkulációban való jártasság azonban a költségkezelésben, az elő- és utóalkulációban való gyakorlottságot is feltételezi, az utóbbi években pedig ezt a szakterületet kissé elhanyagoltuk.

Szinte valamennyi előadó sürgette a konferencia során az egység megteremtésének szükségességét pl. a különböző közgazdasági problémáknak nyilvános fórumokon, szakmán kívül állókkal történő megvitatása során, a piaci munkában stb. Ezt egyes felszólalók úgy is megfogalmazták, hogy szellemi-szemléleti vertikálisra van szükség a szakmában. Az egység megteremtése azért is kívánatos, különösen a vállalati szférában, mert ha az ágazat fejlődése a vállalatok kölcsönös érdekeltségén alapuló kooperációjának útján nem halad, akkor szükségserűen előtérbe kerülnek az irányítás adminisztratív módszerei. Ezt pedig valójában senki sem kívánja.

Rámutattak az előadók arra is, hogy több figyelmet kell szentelniük a vállalatoknak a gazdálkodás hatékonyságának elemzésére. Ezen belül indokolatlanul elhanyagoltnak tűnik az állóeszköz-gazdálkodás korszerű módszereinek alkalmazása.

A termékszerkezet helyes kialakításának és változtatásának a gazdálkodás fejlődelműködése szempontjából fennálló nagy fontosságára több előadó is rámutatott. Viszont érthetően, hogy ennek céljából a vállalati közgazdászok miért nem alkalmazzák a rendelkezésre álló, korszerű matematikai módszereket (pl. termékösszetétel-optimalizálás lineáris programozással). Ezeknek a módszereknek az alkalmazása nem kívánja meg feltétlenül a drága elektronikus számítógépek igénybevételét, kézi számológépek felhasználásával is lebonyolíthatók a számítások.

A tudományos igényű fejlesztés szükségessége más területen is megnyilatkozott a konferencia során. Nevezetesen abban, hogy ágazati gazdaságtanunkon belül meg kellene gyorsítani az ágazati ipargazdaságtan kifejlését, részben a közgazdaságtudomány idevágó fejezeteinek átültetésével, részben pedig saját tapasztalataink tudomány rendszerbe foglalásával. Mindkét téren már nagyon sok, korábban kitermelt eredmény áll rendelkezésünkre, csupán fel kellene őket használni egy-egy vitatott kérdés eldöntése során. Gyakran azonban nem veszünk tudomást, vagy elfeledkezünk ezeknek az ismereteknek a létezéséről (pl. az ipartelepítés témakörében).

A konferencián a közgazdasági kérdésekkel párhuzamosan szükségserűen felmerültek műszaki problémák is. Már nem első ízben nyilvánult meg a minimális ágazati gépjármű megteremtésének igénye. A problémát — úgy látszik — nem lehet azzal a megjegyzéssel elintézni, hogy az ágazat mérete miatt nem lehet gazdaságos gépjárműre berendezkedni. Egyrészt már van is példa a megvalósításra (pl. egri kérgezőgépek gyártása), másrészt tanulmányozni kellene más népgazdasági ágak területén a kis szériában történő gyártás megoldását (OMFB-tanulmány is készült ebben a témakörben). A fűrészüzemi berendezések egy részének (amelyek nem jelennek bonyolult műszaki feladatot) hazai gyártásával igen jelentős mértékben lehetne csökkenteni a fejlesztés import-, következésképpen deviza-igényességét.

Végül arra a ki nem mondott felvetésre adott választ a főtítár, hogy vajon a felduzzadt rendezvény-dömping közepette indokolt-e újabb ankétok, konferenciák, megbeszélések rendezése? Nem felesleges-e emberek százait elvonni a napi termelői munkától ilyen címen? Szerinte szükséges nyilvános eszmecserék folytatása a témában.

Az ugyanis a konferencián is megnyilvánult, hogy még a szakma prominens képviselői körében is és alkérdésekben is éles véleménybeli ellentétek tapasztalhatók. Ez önmagában nem volna nagy baj. Közben azonban a vállalatoknál a rekonstrukció munkája szakadatlanul folyik. Így megeshet, hogy alapvető kérdések tisztázatlansága miatt esetleg az elmaradottabb technikát konzerváljuk (drága beruházási pénzen!) valószínűleg legkevésbé két évtizedre. Még alapfogalmaink sem tisztázottak, szóhasználatunk, terminológiánk sem egységes. Addig tehát, amíg ez a problémáktól terhes helyzet áll fenn, nem szabad az időt és az energiát sajnálnunk a nézetek tisztázásától.

Jérôme René